

बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण तथा बीउ प्रमाणीकरण प्रक्रिया र नेपालमा हालसम्म उन्मोचित तथा पञ्जिकृत बिभिन्न बालीका जातहरु

आ.ब.: २०७८ / ७९

प्रदेश सरकार
सुदूरपश्चिम प्रदेश
भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय
कृषि विकास निर्देशनालय
बीउ विजन प्रयोगशाला

सुन्दरपुर, कञ्चनपुर

सम्पर्क नं.: ९८५८७८४८९६, ९८४८७०७६७९, ९८४८८४९६६७

ईमेल: rstlsnp@gmail.com

वेबसाइट: seedlab.sudurpashchim.gov.np

फेसबुक पेज: बीउ विजन प्रयोगशाला सुन्दरपुर

दुई शब्द

कृषि उत्पादन बृद्धि गर्न र उत्पादित कृषि उपजको गुणस्तर कायम गर्नको लागि गुणस्तरीय बीउले प्रमुख भूमिका निर्वाह गर्दछ। कृषि पेशालाई मर्यादित, सम्मानित, सरल र जलवायु अनुकूल बनाई उत्पादन र उत्पादकत्व बृद्धि गरी बढ्दो जनसंख्यालाई स्वस्थ खाद्यान्न आपूर्ति गराई परम्परागत कृषि प्रणालीबाट आधुनिक प्रणालीमा रूपान्तरण गर्न पनि गुणस्तरीय बीउको प्रमुख भूमिका रहेको कुरा सर्वविदितै छ।

सुदूरपश्चिम प्रदेशमा भएका कृषक, कृषक समुह, सहकारी, कम्पनी, सरकारी फार्म, निजी फार्म, आदिद्वारा उत्पादन भएको विभिन्न स्तरको बीउ तथा एग्रोभेट एवं सप्लायर्सद्वारा बिक्रि वितरण हुने बीउको गुणस्तर नियन्त्रण कार्य गर्न बीउ विजन प्रयोगशाला सुन्दरपुरमा स्थापना भएको हो। साविक संरचनामा सुदूरपश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्र हेर्ने गरी क्षेत्रीय बीउ विजन प्रयोगशालाको नामले स्थापित यो प्रयोगशाला संघीय संरचना आएसँगै आ.ब.२०७५/७६ देखि सुदूरपश्चिम प्रदेश सरकार अन्तर्गत बीउ विजन प्रयोगशालाको नामले कार्यहरू गर्दै आएका छ। बीउको गुणस्तर नियन्त्रण कार्य गर्न यस प्रयोगशालाले सुदूरपश्चिम प्रदेशका सबै जिल्लाहरूमा भएका बीउ उत्पादकहरूबाट आएका बीउको नमुना परिक्षण कार्य, बीउ बाली खेत निरिक्षण, बीउ भण्डार निरिक्षण, बीउ भण्डार घरमा भएको बीउ लटबाट नमुना भिक्री परिक्षण गर्ने, बीउ प्रमाणीकरण पूर्व अनुगमन र निरिक्षण, बीउ प्रमाणीकरणको लागि नमुना संकलन, बीउ प्रमाणीकरण कार्य, बीउ बजार अनुगमन र निरिक्षण, बीउ बजार तथा एग्रोभेटबाट नमुना संकलन र जाँच, बीउ उत्पादक कृषकहरूलाई बीउ उत्पादन सम्बन्धी प्रयोगात्मक तालिम, बीउ उत्पादनमा संलग्न प्राविधिक एवं विभिन्न स्थानीय तहमा कार्यरत प्राविधिकहरूलाई तालिम, स्थानिय तहमा बीउ सम्बन्धी सचेतना तालिम, बीउको प्रादेशिक तथ्याङ्क संकलन र बासलात तयारी, बीउ विजन सम्बन्धी सरोकारवालाहरूसँग गोष्ठी आदि कार्यहरू गर्दै आएको छ। यी कार्यहरू गर्न गराउन यस प्रयोगशालाको जति भूमिका रहन्छ, त्यतिनै भूमिका बीउ उत्पादक संस्थाहरू र त्यस कारोबारसँग सम्बन्धीत संस्थाहरूको जिम्मेवारी र इमान्दारीता पनि उतिनै महत्वपूर्ण रहन्छ।

यो पुस्तकमा बीउ प्रमाणीकरण प्रक्रियाका विभिन्न तहहरूलाई बुदाँगत रूपमा सरल र छोटकरी रूपमा समावेश गरिएको छ। बीउ प्रमाणीकरण तथा परिक्षणका क्रममा चाहिने विभिन्न फारमहरूको नमुना पनि यस पुस्तकमा राखिएको छ। साथै बीउ बालिमा हुनुपर्ने गुणस्तरको मापदण्ड पनि यस पुस्तकमा पाउन सक्नुहुनेछ। २०७८ सालसम्मका नेपालमा उन्मोचन तथा पञ्जिकरण गरिएका जातहरूको विवरण समेत राखि यो पुस्तक प्रकाशित गरिएको छ। यो पुस्तक बीउ विजनसँग सम्बन्धीत कृषक, कृषक समुह, सहकारी, कम्पनी, सरकारी फार्म, निजी फार्म, एग्रोभेट तथा सप्लायर्स, प्राविधिक, अनुसन्धानकर्ता, विद्वार्थी, प्राध्यापक एवं चासो राख्ने सबैलाई उपयोगी हुने आशा राखेका छु। अन्त्यमा यो पुस्तिका यस रूपमा ल्याउन सहयोग गर्नुहुने यस प्रयोगशालाका सबै प्राविधिक एवं प्रशासनिक कर्मचारीहरू प्रति आभार प्रकट गर्दै प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग गर्नुहुने कार्यालयहरूमा हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्दै धन्यवाद दिन चाहन्छु र यस पुस्तकप्रति यहाँहरू सबैको सुझाव र सल्लाहको पनि अपेक्षा गर्दछु।

२०७८, माघ

सिद्धराज उपाध्याय

निमित्त बरिष्ठ बाली विकास अधिकृत

बीउ विजन प्रयोगशाला, सुन्दरपुर, कञ्चनपुर

सम्पर्क नं.: ९८५८७८४८९६, ९८४८४७७४७७

ईमेल: siddhaagro2009@gmail.com

खण्ड : १

बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण तथा बीउ
प्रमाणीकरण प्रक्रिया

मुख्य ऐन, नीति तथा नियमावली

नेपालमा बीउ विजन सम्बन्धी मुख्य ऐन, नीति, नियमावली र रणनीतिहरू निम्नानुसार रहेका छन् :

- बीउ विजन ऐन, २०४५
- बीउ विजन नीति, २०५६
- बीउ विजन नियमावली, २०६९
- बीउ विजनको दिर्घकालिन सोच (सन् २०१३-२०२५)
- कृषि विकास रणनीति (ADS) (सन् २०१५-२०२५)

नेपाल सरकारद्वारा स्वीकृत बीउ विजनसँग सम्बन्धित निर्देशिका र कार्यविधिहरू निम्नानुसार रहेका छन् :

- बाली निरक्षक, बीउ विजन नमुना संकलक, तथा बीउ विजन विश्लेषकको नियुक्ति, अनुमतिपत्र दिने व्यवस्था र अनुगमन सम्बन्धि निर्देशिका, २०७३
- निजि क्षेत्रमा बीउ विजन उत्पादन तथा व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७३
- जफत गरिएको बीउ विजन मूल्याङ्कन तथा नष्ट गर्ने निर्देशिका, २०७३
- बीउ विजनको प्रयोगबाट हुने हानि नोक्सानीको क्षतिपूर्ति सम्बन्धि निर्देशिका, २०७३
- बीउ विजनको नमुना संकलन गर्ने कार्यविधि, २०७३
- बीउ विजनको अनुमोदन, उन्मोचन र दर्ता सम्बन्धि निर्देशिका, २०७३
- बीउ विजन व्यवसायी दर्ता एवं अनुगमन निर्देशिका, २०७३
- शीघ्र प्रसारण तथा अनुशरणका लागि पूर्व उन्मोचित जातहरूको बीउ उत्पादन सम्बन्धि प्रस्तावना, २०७३
- बीउ विजन प्रमाणीकरण निर्देशिका, २०७४
- बीउ विजन परीक्षण प्रयोगशाला सञ्चालन निर्देशिका, २०७४
- बीउ विजन परीक्षण निर्देशिका, २०७४
- बीउ विजन उत्पादनको प्राविधिक परीक्षण निर्देशिका, २०७५
- बीउ विजन उत्पादन, आपूर्ति तथा व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७८

माथि उल्लेखित ऐन, नीति, नियमावली तथा कार्यविधिहरू एवं बीउ विजनसँग सम्बन्धीत अन्य नियम कानूनहरू बीउ विजन प्रयोगशाला सुन्दरपुर, कञ्चनपुरको वेबसाइट :

www.seedlab.sudurpashchim.gov.np र बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्रको वेबसाइट :
www.sqcc.gov.np बाट डाउनलोड गर्न सकिन्छ ।

नेपालमा दुई पद्धतिबाट बीउको गुणस्तर निर्धारण गरिन्छ :

१. बीउ प्रमाणीकरण पद्धति :

- यो सरकारी स्तरबाट गरिने पद्धति हो ।
- कुनै बालीको सिफारिस जातको बीउ उत्पादन तथा त्यस उप्रान्तका कृषकलापमा आवश्यक रोहवर र निगरानी राख्दै बीउको गुणस्तरीयताको सुनिश्चित गर्नको लागि अपनाइने कार्य प्रणाली हो ।

- यसमा बीउ गुण नियन्त्रण निकायले श्रोत बीउ, खडाबाली निरीक्षण, बीउ वाली खलियान, प्रशोधन केन्द्र, भण्डारण आदिको निरीक्षण गरी तयारी बीउको नमुना जाँच गर्दछ र गुणस्तरको हदभित्र रहेको विउ लटका हरेक बोराहरुमा निसाना सहितको संकेतपत्र राखी सिलबन्दी गरिन्छ ।

२. यथार्थ संकेतपत्र पद्धति:

- बीउ विजन ऐन, २०४५ (पहिलो संशोधन, २०६४) ले बीउ प्रमाणीकरणलाई स्वेच्छामा छाडेको छ भने यथार्थ संकेतपत्र अनिवार्य रूपमा लगाउनु पर्ने व्यवस्था गरेको छ ।
- यस प्रक्रियामा बीउ प्रमाणीकरण निकायबाट प्राविधिक निरीक्षण गरिदैन । बीउ उत्पादक वा बीउ विक्रेताले बीउको गुणस्तर नियन्त्रणका सबै काम आफै गर्नु पर्दछ र गुणस्तर सम्बन्धी सम्पूर्ण जिम्मेवारी लिनु पर्दछ ।
- यस किसिमबाट उत्पादन गरिएको बीउको थैलोमा यथार्थ संकेत पत्र लगाएको हुनु पर्छ । यथार्थ संकेतपत्र पहेलो रंगको कागजमा कालो अक्षरले लेखेको हुनु पर्दछ ।
- न्यूनतम स्तरभन्दा कम गुणस्तरको बीउ विजन विक्री बितरण गरेको खण्डमा बीउ विजन ऐन र नियमावलीमा तोकिए बमोजिम सजाय हुन सक्छ ।
- यथार्थ संकेतपत्रको लम्बाई १३.५ से.मी. र चौडाई ८.५ से.मी. को हुनुपर्छ ।

प्रमाणीकरण र यथार्थ संकेतपत्र पद्धतिमा बीउका स्तर र ट्यागको रंग

प्रमाणीकरण पद्धतिमा बीउका स्तर अनुसार लगाईने ट्याग

प्रजनन बीउ

दयाग नं:
लट नं:
उत्पादन बर्ष:

जानत:
सिफारिश गरिएको क्षेत्र:
बीउ प्रमाणिकरण मिति:

बीउको गुणस्तर:
शुद्ध बीउ:%
चिस्यान:%

उमारशक्ति:%
बीउको तौल:

बीउ उपचार गरेको भए विषादीको नाम र दर:

बीउ उत्पादन गर्ने वा निस्सा लगाउने संस्थाको
नाम: ठेगाना:
प्रजनकको नाम: पद:
हस्ताक्षर: मिति:

बीउ उत्पादन गर्ने संस्थाको छाप:

सुरक्षित साथ भण्डारण गरेमा यो बीउ प्रमाणिकरणको म्याद परिक्षण गरेको मितिबाट ६ महिनासम्म रहनेछ ।
बीउको पुनः परीक्षण गर्न गुणस्तर उपयुक्त पाइएमा पुनः ६ महिनासम्म म्याद थप गर्न सकिनेछ ।

प्रजनन बीउ

- समितिले प्रमाणित गर्ने र प्रजनकले दयाग लगाउने

मूल बीउ

दयाग नं:
लट नं:
उत्पादन बर्ष:

जानत:
सिफारिश गरिएको क्षेत्र:
बीउ परीक्षण मिति:

बीउको न्यूनस्तर
शुद्ध बीउ (कम्तीमा):%
चिस्यान (बढीमा):%
तौल:

उमारशक्ति (कम्तीमा):%
अन्य बालीको बीउ/केजी (बढीमा):%
पहिचानमा आउनसक्ने बेजातको बीउ/केजी (बढीमा):%
भारपातको बीउ/केजी (बढीमा):

बीउ उपचार गरेको भए विषादीको नाम र दर:

बीउ उत्पादन गर्नेको: **बीउ प्रमाणिकरण गर्नेको:**
नाम:
ठेगाना:
छाप वा लोगो:

दस्तावेज:
नाम:
कार्यालय:
मिति:

नेपाल सरकार
कृषि तथा पशुपत्नी विकास मन्त्रालय
बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र,
हरिहरमदन, ललितपुर

सुरक्षित साथ भण्डारण गरेमा यो बीउ प्रमाणिकरणको म्याद परिक्षण गरेको मितिबाट ६ महिनासम्म रहनेछ ।
बीउको पुनः परीक्षण गर्न गुणस्तर उपयुक्त पाइएमा पुनः ६ महिनासम्म म्याद थप गर्न सकिनेछ ।

मूल बीउ

- प्राविधिकद्वारा प्रमाणित गरिने र बी.वि.गु.नि.के. वा बी.वि.प्रयोगशालाका अधिकृतद्वारा दयाग लगाइने

प्रमाणित बीउ

दयाग नं:
लट नं:
उत्पादन बर्ष:

जानत:
सिफारिश गरिएको क्षेत्र:
बीउ परीक्षण मिति:

बीउको न्यूनतम स्तर
शुद्ध बीउ (कम्तीमा):%
चिस्यान (बढीमा):%
तौल:

उमारशक्ति (कम्तीमा):%
अन्य बालीको बीउ/केजी (बढीमा):%
पहिचानमा आउनसक्ने बेजातको बीउ/केजी (बढीमा):%
भारपातको बीउ/केजी (बढीमा):

बीउ उपचार गरेको भए विषादीको नाम र दर:

बीउ उत्पादन गर्नेको: **बीउ प्रमाणिकरण गर्नेको:**
नाम:
ठेगाना:
छाप वा लोगो:

दस्तावेज:
नाम:
कार्यालय:
मिति:

नेपाल सरकार
कृषि तथा पशुपत्नी विकास मन्त्रालय
बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र,
हरिहरमदन, ललितपुर

सुरक्षित साथ भण्डारण गरेमा यो बीउ प्रमाणिकरणको म्याद परिक्षण गरेको मितिबाट ६ महिनासम्म रहनेछ ।
बीउको पुनः परीक्षण गर्न गुणस्तर उपयुक्त पाइएमा पुनः ६ महिनासम्म म्याद थप गर्न सकिनेछ ।

प्रमाणित बीउ

- प्राविधिकद्वारा प्रमाणित गरिने र बी.वि.गु.नि.के. वा बी.वि.प्रयोगशालाका अधिकृतद्वारा दयाग लगाइने

उन्नत बीउ

दयाग नं:
लट नं:
उत्पादन बर्ष:

जानत:
सिफारिश गरिएको क्षेत्र:
बीउ परीक्षण मिति:

बीउको न्यूनस्तर
शुद्ध बीउ (कम्तीमा):%
चिस्यान (बढीमा):%
तौल:

उमारशक्ति (कम्तीमा):%

बीउ उपचार गरेको भए विषादीको नाम र दर:

बीउ उत्पादन गर्ने वा निस्सा लगाउने संस्थाको: **बीउ प्राविधिकको:**
नाम:
ठेगाना:
छाप वा लोगो:

दस्तावेज:
नाम:
मिति:

सुरक्षित साथ भण्डारण गरेमा यो बीउ प्रमाणिकरणको म्याद परिक्षण गरेको मितिबाट ६ महिनासम्म रहनेछ ।
बीउको पुनः परीक्षण गर्न गुणस्तर उपयुक्त पाइएमा पुनः ६ महिनासम्म म्याद थप गर्न सकिनेछ ।

उन्नत बीउ

- यथार्थ संकेतपत्र लगाइने र अनिवार्य गरिएको । बीउ उत्पादक स्वयंले लगाउने र साइज १३.५ × ८.५ से.मी. हुनुपर्ने

यथार्थ संकेतपत्र पद्धतिमा बीउका स्तर अनुसार लगाइने दयाग

श्रोत बीउ	
द्वयम नं: _____	जान: _____
लट नं: _____	सिफारिश गरिएको क्षेत्र: _____
उत्पादन बर्ष: _____	बीउ परीक्षण मिति: _____
बीउको न्यूनस्तर	उमारशक्ति (कमीमा): _____%
शुद्ध बीउ (कमीमा): _____%	अन्य बालीको बीउ/केजी (बढीमा): _____
चिस्यान (बढीमा): _____%	पहिचानमा आउनसक्ने वेजातको बीउ/केजी (बढीमा): _____
तौल: _____	भारपातको बीउ/केजी (बढीमा): _____
बीउ उपचार गरेको भए विषादीको नाम र दर: _____	
बीउ उत्पादन गर्ने वा निस्सा लगाउने संस्थाको नाम: _____	बीउ प्राविधिकको दस्तखत: _____
ठेगाना: _____	नाम: _____
छाप वा लोगो: _____	मिति: _____
सुरक्षित साथ भण्डारण गरेमा यो बीउ प्रमाणिकरणको म्याद परिक्षण गरेको मितिबाट ६ महिनासम्म रहनेछ । बीउको पुनः परीक्षण गर्दा गुणस्तर उपयुक्त पाइएमा पुनः ६ महिनासम्म म्याद थप गर्न सकिनेछ ।	

लेवल बीउ	
द्वयम नं: _____	जान: _____
लट नं: _____	सिफारिश गरिएको क्षेत्र: _____
उत्पादन बर्ष: _____	बीउ परीक्षण मिति: _____
बीउको न्यूनतम स्तर	उमारशक्ति (कमीमा): _____%
शुद्ध बीउ (कमीमा): _____%	अन्य बालीको बीउ/केजी (बढीमा): _____
चिस्यान (बढीमा): _____%	पहिचानमा आउनसक्ने वेजातको बीउ/केजी (बढीमा): _____
तौल: _____	भारपातको बीउ/केजी (बढीमा): _____
बीउ उपचार गरेको भए विषादीको नाम र दर: _____	
बीउ उत्पादन गर्ने वा निस्सा लगाउने संस्थाको नाम: _____	बीउ प्राविधिकको दस्तखत: _____
ठेगाना: _____	नाम: _____
छाप वा लोगो: _____	मिति: _____
सुरक्षित साथ भण्डारण गरेमा यो बीउ प्रमाणिकरणको म्याद परिक्षण गरेको मितिबाट ६ महिनासम्म रहनेछ । बीउको पुनः परीक्षण गर्दा गुणस्तर उपयुक्त पाइएमा पुनः ६ महिनासम्म म्याद थप गर्न सकिनेछ ।	

श्रोत बीउ

- अनिवार्य गरिएको र बीउ उत्पादन स्वयंले लगाउने

लेवल बीउ

- अनिवार्य गरिएको र बीउ उत्पादन स्वयंले लगाउने

समग्रमा बीउ उत्पादन प्रक्रिया पुरा हुन दुईपक्षको गुणस्तर कायम भएको हुनुपर्दछ :

१. फिल्डमा बालीको गुणस्तर (Field Standards)

२. प्रयोगशालामा बीउको गुणस्तर (Seed Standards)

बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रणका विभिन्न चरणहरु:

१. विभिन्न विधाहरुमा बीउ विजन व्यवसाय सञ्चालन अनुमतीपत्र लिनुपर्ने:

विधाहरु निम्नानुसार रहेका छन्

- ☞ बीउ व्यापार गर्न (Seed Trading)
- ☞ बीउ आयात र निर्यात गर्न (Seed Import/Export)
- ☞ मूल/श्रोत बीउ उत्पादन गर्न (FS/Source seed Production)
- ☞ प्रयोगशाला संचालन गर्न (Seed testing Laboratory Operation in Private Sector)
- ☞ बाली निरिक्षण, नमुना संकलन र बीउ विश्लेषण गर्न
(Crop Inspection, Seed Sampling and Seed Analysis)
- ☞ जातीय विकास र सम्बर्द्धन गर्न (variety development and maintenance)
- ☞ वर्णशंकर बीउ उत्पादन गर्न (Hybrid seed production)

माथी उल्लेखित विधाहरुमध्ये बीउ व्यापार गर्ने अनुमति नियमानुसार निश्चित प्रक्रिया पुगे सम्बन्धीत कृषि ज्ञान केन्द्रले प्रदान गर्दछ । बाकी सबै विधाहरुको अनुमतिपत्र नियमानुसार आवश्यक प्रक्रिया पुगेको अनुगमन र निरिक्षण गरि बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्रले प्रदान गर्दछ । साथै अनुमति पाए पश्चात निश्चित अवधिपछि निश्चित समयभित्र नविकरण गर्नु अनिवार्य छ । साथै सबै बीउ कारोबार गर्ने एग्रीभेट एवं बीउ उत्पादन गर्ने निकायले अनुमतिपत्र सबैले देखिने ठाउँमा राख्नुपर्दछ ।

--	--	--	--	--	--	--	--	--

द्रष्टव्य १) यदि बीउ उत्पादनको लागि बीउ छरेको खेत कृषकको घर नजिकै भएमा (क) खेतको पुरा ठेगाना (ख) त्यस क्षेत्र नजिकको बजार, गाँउको बाटो उल्लेख गर्ने ।

२) बीउ प्रमाणीकरणको ट्यागको नम्बरहरू प्रयोग गरेको बीउ बोराको संख्या आदि उल्लेख गर्ने । बीउको श्रोत र स्तर उल्लेख गर्ने ।

बीउ उत्पादकको दस्तखत :

संस्थाको छाप:

मिति :

५. खडाबाली निरीक्षणमा बोलाउनु पूर्व अनिवार्य रूपमा रगिङ्ग कार्य गर्ने

- बीउ बालीमा आउने अनावश्यक अरु बोटहरू हटाई नष्ट गर्ने प्रक्रियालाई रगिङ्ग कार्य भनिन्छ ।
- अनावश्यक बोटहरू भन्नाले सोही बालीका अरु जातका बोट, अरु बालीका बोट, भारपातका बोट र रोग किरा लागेका बोटहरूलाई बुझिन्छ ।
- रगिङ्ग कार्य जुनसुकै समयमा पनि गर्न सकिन्छ तर गुणस्तरीय बीउ उत्पादन गर्न अरु जातहरू मिसावट हुनबाट बचाउन बाली लगाएर फुल फुल्नुभन्दा अगाडीदेखि नै सुरुवात गर्नुपर्दछ, फुल फुलि सकेपछि र बाली काट्नुअघि रगिङ्ग कार्य गर्नुपर्दछ ।
- बीउ उत्पादक सहकारी वा कम्पनीहरूले व्यक्तिगत किसानलाई जिम्मेवारी दिनुभन्दा रगिङ्ग समिति बनाई रगिङ्ग टोलीलाई खटाउँदा प्रभावकारी हुन्छ ।

६. खडाबाली खेत निरीक्षण

- खेत निरीक्षण कार्य खडा बालीमा गरिने हुनाले विशेष गरेर जातीय शूद्धता कायम राख्न मद्दत पुग्नुको साथै रोग किराको प्रकोप, भारपात तथा अन्य बालीको वारेमा पनि थाहा पाउन सकिन्छ ।
- विभिन्न बालीहरूको न्यूनतम खेत निरीक्षण पटक र समय तालिका २ मा रहेको छ ।

खेत निरिक्षणका मुख्य उद्देश्यहरू निम्नानुसार रहेका छन्

१. श्रोत वीउको स्तर पत्ता लगाउन,
२. अगाडिको बालीको स्थिति पहिचान गर्न,
३. जातीय पहिचान गर्न,
४. अन्यजात वा बेजातको स्थिति निक्यौल गर्न,
५. पृथकता दुरी निक्यौल गर्न,
६. अन्य बाली र भारपात पहिचान गर्न,
७. वीउवाट सने रोग छ वा छैन भनि निक्यौल गर्न,
८. बालीको अवस्था हेर्न,
९. बालीले ढाकेको क्षेत्रफल जांच गर्न,
१०. अन्तमा वीउको लागि ठिक छ वा छैन भनि निष्पक्ष राय दिन ।

बाली अनुसार वीउ बाली निरिक्षण पटक र अवस्थाहरू

मुख्य अन्नबालीहरूमा (धान र गहुँ) सामान्यतया दुईपल्ट बाली निरिक्षण अनिवार्य हुन्छ

१. **प्रथम बाली निरिक्षण** : यो सामान्यतया पहिलो बाला निस्कने बेला वा निस्कीसकेपछि गरिन्छ । यसमा बालीको अवस्था हेरिन्छ र आवश्यक सुझावहरू दिइन्छ ।

२. **अन्तिम बाली निरिक्षण**: यो बाला पुरै निस्कीसकेपछि वा भौतिक परिपक्वता पछि गरिन्छ । यसमा नियमानुसार बाली निरिक्षकबाट आवश्यक संख्यामा आकडा लिइन्छ र वीउ उत्पादनको लागी योग्य भए सिफारिस तथा अयोग्य भए निष्काशित गरिन्छ ।

विभिन्न बालीहरूको खडाबाली निरिक्षण गरीदै

तालिका १: बालीको न्यूनतम स्तर (Minimum Field Standards)

क्र.सं.	बालीको नाम	न्यूनतम पृथक्ता दुरी (मि.)	अधिकतम बेजात बोटहरू (प्रतिशत)	अधिकतम रोगी बोटहरू (प्रतिशत)	निषेधित गरिएको रोगहरू
---------	------------	-----------------------------	-------------------------------	-------------------------------	-----------------------

		मूल बीउ	प्रमाणित बीउ	मूल बीउ	प्रमाणित बीउ	मूल बीउ	प्रमाणित बीउ	
१	खाद्यान्न बाली							
१.१	धान	३	३	०.०५	०.२०	०.२०	०.५०	नेक ब्लाष्ट
१.२	गहूँ	३	३	०.०५	०.३०	०.१०	०.५०	कालो पोके
१.३	मकै	३००	२००	१.०	२.०	-	-	-
१.४	जौ	३	३	०.०५	०.३०	०.१०	०.५०	कालो पोके
१.५	कोदो	५	५	०.१	०.२	-	-	-
२	दाल बाली							
२.१	मास	१०	५	०.१०	०.२०	-	-	-
२.२	चना	१०	५	०.१०	०.२०	०.१०	०.५०	फ्युजेरियम विल्ट
२.३	बोडी	१०	५	०.१०	०.२०	०.१०	०.२० र ०.५०	वीन कमन मोजाइक भाईरस र एन्थ्राक्नोज
२.४	मुसुरो	१०	५	०.१०	०.२०	-	-	फ्युजेरियम विल्ट
२.५	मूंग	१०	५	०.१०	०.२०	-	-	-
२.६	रहर	२००	१००	०.१०	०.२०	-	-	-
३	तेल बाली							
३.१	बदाम	३	३	०.१०	०.२०	-	-	-
३.२	तोरी	५०	२५	०.१०	०.५०	०.२०	०.५०	अल्टेनेरिया लिफ स्पट र स्केलोटिनिया
३.३	रायो (राई) र सस्युँ	३००	२००	०.१०	०.५०	०.२०	०.५०	अल्टेनेरिया लिफ स्पट र स्केलोटिनिया
३.४	भटमास	३	३	०.१०	०.५०	०.१०	०.५०	एन्थ्राक्नोज
३.५	तील	१००	५०	०.१०	०.२०	०.५०	१.००	लिफस्पट (<i>Cercospora semi Zimm.</i>)
४	तरकारी बाली							
४.१	मुला र सलगम	१६००	१०००	०.१०	०.२०	०.१०	०.५०	कोसामा लागने अल्टरनेरिया लिफ स्पट
						०.१०	०.२०	ब्ल्याक रट
४.२	गाजर	१०००	५००	०.१०	०.२०	-	-	
४.३	गोलभेडा	५०	२५	०.१०	०.२०	०.२०	०.५०	अर्लि ब्लाइट, फलमा लाग्ने ब्याक्टेरियल स्पट र टोमाटो मोजाइक भाईरस
४.४	प्याज	१६००	१०००	०.१०	०.२०	०.२०	०.५०	पर्पल ब्लोच, एलो ड्वार्फ डिजीज
४.५	काउली, बन्दा	१६००	१०००	०.१०	०.२०	०.१०	०.५०	अल्टरनेरिया लिफस्पट (कोसामा)
						०.१०	०.२०	ब्ल्याक रट
४.६	रायो साग	१६००	१०००	०.१०	०.५०	०.२०	०.५०	अल्टरनेरिया लिफस्पट (कोसामा)
४.७	बोडी र	५०	२५	०.१०	०.५०	०.१०	०.२०	वीन कमन

	घिउ/भांगे सिमि							मोजाइक भाइरस
						०.१०	०.५०	एन्थ्राकनोज
४.८	रामतोरिया (भिन्डी)	४००	२००	०.१०	०.२०	-	-	-
४.९	केराउ	१०	५	०.१०	०.२०	०.१०	०.२०	पी मोजाइक भाइरस
४.१०	करेला र काको	१०००	५००	०.१०	०.२०	०.१०	०.२०	मोजाइक भाइरस
४.११	लौका, तर्बुजा र चिचिण्डा	१०००	५००	०.१०	०.२०	-	-	-
४.१२	फर्सी र स्क्वास फर्सी	१०००	५००	०.१०	०.२०	०.१०	०.२०	क्यूकम्बर मोजाइक भाइरस
४.१३	घिरौला र पाट घिरौलो	१०००	५००	०.१०	०.२०	-	-	-
४.१४	स्वीस चार्ड	१०००	५००	०.१०	०.२०	-	-	-
४.१५	पालुङ्गो	१६००	१०००	०.१०	०.२०	-	-	-

तालिका २: न्यूनतम खेत निरीक्षण पटक र समय:

क्र.सं.	बाली	निरीक्षण संख्या/पटक	निरीक्षणको अवस्था
१	धान, गहुँ र जौ	२	१. बाला निस्कने बेला वा बाला निस्क सकेपछि । २. बाली पाकिसकेपछि तर काटनुअघि वा भौतिक परिपक्वतापछि
२	मकै	२	१. धानचमरा आउनुअघि २. धानचमरा पुर्णरूपले निस्कीसकेपछि
३	तोरी, रायो, सस्युँ, बदाम, भटमास, तील र भुसेतिल	२	१. फूल फुल्ने बेला वा फुल्लुअघि २. कोसा लागेदेखि पाक्ने समयसम्म
४	मुसुरो, चना, मास, मुंग, बोडी, रहर	२	१. फूल फुल्ने बेला वा फुल्लुअघि २. कोसा लागेदेखि पाक्ने समयसम्म
४	करेला, लौका, घिरौला, कांक्रो र समर स्क्वास	३	१. फूल फुल्लू भन्दा अगावै २. फूल फुलिरहेको, फल लागि रहेको बेलामा ३. फल पूर्ण परिपक्व भईसकेपछि
४.	भेडे खूर्सानी र पिरे खूर्सानी	३	१. फूल फुल्लू भन्दा अगावै २. पुर्ण फूल फुलिरहेको बेलामा ३. फल परिपक्व भईसकेपछि
५.	गोलभेडा (टमाटर)	३	१. पहिलो फूल फुल्लू भन्दा अगावै २. पुर्ण फूल फुलिरहेको बेलामा र

			फल लाग्नूभन्दा अगावै र ३. बाली पाकीसकेपछि
६.	काउली, बन्दा र रायो साग	३	१. पहिलो फूल (ग्याँठ) तयार हुनु अघि २. दोश्रो फूल(ग्याँठ) तयार भई बजारमा पठाउने अवस्थामा ३. तेश्रो फूल खेल्ने अवस्थामा
७.	बोडी र घिउ/भांगे सिमि	२	१. फूल फुल्ने बेला वा अगावै २. कोसा लागेदेखि कोसा पाक्ने समय
८.	भण्टा, रामतोरिया र भेडे / पीरो खुर्सानी	३	१. पहिलो फूल फुल्नु भन्दा अगावै २. पूर्ण फूल फुलिरहेका र फल लागिरहेको बेलामा ३. फल लागे देखि पाक्ने समय
९.	केराउ	२	१. फूल फुल्नु अघि २. फूल फुलेदेखि कोसा पाक्ने समय
१०.	करेला, काक्रो, लौका, तर्बुजा, फर्सी, स्क्वास फर्सी, चिचिण्डा, घिरौंला, पाटे घिरौंला	३	१. पहिलो फूल फुल्नु भन्दा अगावै २. पूर्ण फूल फुलिरहेका र फल लागिरहेको बेलामा ३. फल लागे देखि पाक्ने समय
११.	स्वीसचार्ड र पालुङ्गो	२	१. फूल फुल्नु अघि २. फूल फुलेदेखि कोसा पाक्ने समय

निषेधित गरिएको भारपात

धान बालीको लागि :-

- जंगली धान (Wild Rice) : *Oryza sativa* L. Var. *fatua prain*

गहुँ बालीको लागि :-

- मोर्निङ्ग ग्लोरी/हिरणखुरी : *Convolvulus arvensis* L.
- रगते भार: *Phlaris minor*

चना बालीको लागि :-

- मोर्निङ्ग ग्लोरी/हिरणखुरी : *Convolvulus arvensis* L.

मुसुरो बालीको लागि :-

- कुटिल कोशा : *Vicia arvensis*

तोरी र रायो बालीको लागि :-

- सत्यानाशी : *Argemone mexicana* L.

गाजर तरकारी बालीको लागि :-

- जंगली गाजर

तर्बुजा तरकारी बालीको लागि :-

- जंगली तर्बुजा : *Citrullus colocynthis* L.

जिरीको सागको लागि :-

- जंगली जिरीको साग : *Lactuca scariola* L.

७. बाली कटानी

- बीउ उत्पादन क्षेत्रमा Combine Harvester को प्रयोग सकेसम्म घटाउने या अनुभवी र धेरै क्षेत्रफल भएमात्र प्रयोग गर्ने ।
- बाली थ्रेसिङ्ग गर्दा समेत एक जातदेखि अर्को जातमा जाँदा बीउ मिक्स हुने एवम् शुद्धतामा कमि आउने सम्भावना हुने हुँदा विशेष सतर्कता अपनाउने ।

८. चिस्यान एकिकन गर्ने

- गोदाम घरमा अनिवार्य रूपमा चिस्यान नाप्ने यन्त्र (मोईस्चर मिटर राख्ने) र बीउको न्यूनतम स्तर तालिका नं. ४ मा देखाए बमोजिम चिस्यानको अधिकतम प्रतिशत मा नभरुन्जेल सुकाउने ।
- याद राख्नुहोस अन्नबालीहरुको जति चिस्यानको मात्रा कम हुन्छ त्यती नै भण्डारण गर्ने क्षमता बृद्धि हुदै जान्छ ।

९. बीउको क्लिनिङ्ग तथा ग्रेडिङ्ग

- बीउको जातिय तथा भौतिक शुद्धता कायम गर्न बीउको सरसफाई तथा ग्रेडिङ्ग कार्य महत्वपूर्ण हुन्छ ।
- चिस्यान एकीन गरिसकेपछि बीउलाई सामान्य सरसफाई गर्नुपर्दछ ।
- त्यसपछि ग्रेडिङ्ग मेशिनको प्रयोग गरि असामान्य बीउहरु हटाउनुपर्दछ । र शुद्धता कायम नभएसम्म आवश्यकता हेरी पुनः ग्रेडिङ्ग कार्य गर्नुपर्दछ ।
- ग्रेडिङ्ग कार्य दक्ष र अनुभवी व्यक्तिले गर्नुपर्दछ ।

१०. बीउ उपचार

- कुनै पनि बालीको प्रजनन तथा मूल स्तरको बीउलाई अनिवार्य रूपमा सिफारिश गरेको रोग निरोधक र कीटनाशक विषादीले उपचार गर्नु पर्दछ । अन्य स्तरको लागि आवश्यकतानुसार उपचार गर्नु पर्छ ।
- बीउ उपचार मेशिनको (सीड ट्रिट्टर)को सहायताले गरिन्छ ।
- मानिसको प्रयोग गरी बीउ उपचार गर्दा सबै सुरक्षात्मक पहिरन प्रयोग गरी बीउलाई राम्रोसँग मिसाई प्रयोग गर्नुपर्दछ ।

- बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रणमा बीउ उपचार अनिवार्य हुन्छ ।
- बीउ उपचारले बीउ बाट सने रोगहरु नियन्त्रण गर्नुको साथै बीउको उमारशक्ति पनि बृद्धि गर्दछ ।
- विभिन्न बालीहरुको बीउ उपचार गर्ने विषादी फरक फरक हुन्छ । जस्तै गहुँबालीको लागि भाइटाभेक्स २ ग्राम प्रति के.जी. बीउका दरले प्रयोग गरिन्छ भने धानको लागि बेभिष्टिन २ ग्राम प्रति के.जी. बीउका दरले बीउ उपचार गरिन्छ ।
- विषादीले उपचार गरेको बीउको भाँडोमा निम्न कुराहरु प्रष्ट देखिने गरी लेखिएको हुनु पर्दछ :

क. बीउ उपचारित छ

ख. उपचार गरिएको विषादीको नाम

ग. बीउ उपचार गरेको मिति

घ. यदि उपचारित विषादीले हानी गर्छ भने विषादी (Poison) भनी रातो र अलि ठूलो अक्षरले लेख्नु पर्दछ ।

११. बीउलाई बोरामा राख्ने

- बीउ उपचार गरिसकेपछि बीउलाई जुटको बोरामा वा प्लाष्टिकको बोरामा राख्नुपर्दछ ।
- बोराको अवस्था एकीन गरेर मात्रै बीउ राख्नुपर्दछ । प्वाल परेको, अन्य बालीको बीउ भएको, त्यही बालीको बीउ, बोराको चिस्यानको अवस्था हेरी मात्र बोराको राख्नुपर्दछ ।

१२. बीउ भण्डारणको लागि बीउको लट बनाउने

- भौतिक रुप एवम् अरु गुण समान भएको बीउको परिमाणलाई एक लट बनाउनु पर्दछ । हरेक लटलाई संकेतबाट छुट्याउन लट नम्बर राख्नुपर्दछ ।
- लट बनाउँदा निम्न कुराहरुमा ध्यान पुऱ्याउनु पर्दछ:
 - एकै जलवायू र एकै समयमा उत्पादन गरेको ।
 - बाली, जात र स्तर समान भएको ।
 - समान भौतिक गुण र चिस्यानको मात्रा समान भएको ।
 - बीउको उमारशक्ति ५ प्रतिशत भन्दा फरक नभएको ।

बीउको लटको परिमाण

क. मकैको अधिकतम ४० टन

ख. धान, गहुँ तथा सोही आकारमा धेरै उत्पादन हुने ठूलो खालका बीउको हकमा ३० टन अधिकतम

ग.धान, गहुँ भन्दा सानो आकारको बीउ हुने वालीको हकमा १० टन अधिकतम
घ.विभिन्न वालीको लटको अधिकतम परीमाण तलको तालिका नं. ३ अनुसार हुनेछ

तालिका ३ : बीउको लटको परिमाण र परीक्षणार्थ पठाइने नमुनाको न्युनतम परिमाण

क्र.सं.	बाली	लटको परिमाण (के.जी.)	परीक्षणार्थ पठाईने नमूनाको न्यूनतम परिमाण (ग्राम)	कार्य नमूनाको न्यूनतम परिमाण (ग्राम)
खाद्यान्न बाली				
१	गहुँ	३००००	१०००	१२०
२	धान	३००००	७००	७०
३	मकै	४००००	१०००	९००
४	जौ	२००००	१०००	१२०
५	कोदो	१००००	६०	६
६	मिठे फापर/तिते फापर	१००००	६००	६०
दालबाली				
१	बोडी	२००००	१०००	४००
२	चना	२००००	१०००	१०००
३	मुड	२००००	१०००	१२०
४	मास	२००००	१०००	७००
५	मुसुरो	३००००	६००	६०
६	रहर	२००००	१०००	३००
७	भटमास	३००००	१०००	५००
तेलबाली / औद्योगिक बाली				
१	कपास	२००००	१०००	३५०
२	ब्दाम	३००००	१०००	१०००
३	तोरी	१००००	७०	७
४	सस्युँ	१००००	४०	४
५	आलस	१००००	१५०	१५
६	तील	१००००	७०	७
७	सूर्यमुखी	२००००	१०००	२००

क्र.सं.	बाली	लटको परिमाण (के.जी.)	परीक्षणार्थ पठाईने नमूनाको न्यूनतम परिमाण (ग्राम)	कार्य नमूनाको न्यूनतम परिमाण (ग्राम)
---------	------	----------------------	--	--------------------------------------

तरकारी बाली				
१	मेथी	१००००	४००	४०
२	पालुङ्गो	१००००	२५०	२५
३	तितेकरेला	२००००	१०००	४५०
४	घिरौला	२००००	१०००	४००
५	काँक्रो	१००००	१५०	७०
६	तर्बुजा	२००००	१०००	२५०
७	फर्सी र स्ववास	२००००	१०००	७००
८	लौका	२००००	७००	७०
९	पाटेघिरौला	२००००	१०००	४००
१०	ब्रोकाउली	१००००	१००	१०
११	काउली	१००००	१००	१०
१२	बन्दा	१००००	१००	१०
१३	ग्याँठकोबी	१००००	१००	१०
१४	मूला	१००००	३००	३०
१५	सलगम	१००००	७०	७
१६	गाँजर	१००००	३०	३
१७	रामतोरिया / भिन्डी	२००००	१०००	१४०
१८	भण्टा	१००००	१५०	१५
१९	चम्सुर	१००००	६	६
२०	प्याज	१००००	८०	८
२१	घिउसिमी	२००००	१०००	६००
२२	भागेसिमी	३००००	१०००	७००
२३	बकुल्ला	२५०००	१०००	७००
२४	गोलभेडा	१००००	१५०	१७
२५	भेडेखुसानी	१००००	१५०	१५
२६	पिरोखुसानी	१००००	१५०	१५
२७	स्वीसचार्ड	२००००	५००	५०
२८	आलु	१००००	२५	१०
२९	रायोसाग	१००००	१६०	१६
३०	तनेबोडी	२००००	१०००	४००
३१	केराउ	२५०००	१०००	९००
३२	धनिया	१००००	५००	५०
३३	चिन्चिण्डा	२००००	१०००	२५०
३४	कुरिलो	२००००	१०००	१००
३५	पासले	१००००	४०	४
३६	जिरिको साग	१००००	३०	३
३७	चुकन्दर	२००००	५००	५०

लटको संकेत संख्या राख्ने विधि

लट नम्बरमा चार भाग हुन्छन्

पहिलो भाग

यस भागले महिना र वर्षको सांकेतिक शब्द र अंकलाई जनाउँछ । यो भागले कुन समयमा बाली काटिएको हो भन्ने जनाउँछ । महिनाको सानो रूप असार बाहेक अरु महिनाको शुरुको एक अक्षर हुन्छ, भने असारको “असा” भनी जनाइन्छ । महिनाको सानो रूप निम्न अनुसार हुनेछ ।

महिना	सानो रूप	महिना	सानो रूप
बैशाख	बै	कार्तिक	क
जेष्ठ	जे	मंसिर	मं
असार	असा	पुष	पु
श्रावण	श्रा	माघ	म
भाद्र	भा	फाल्गुण	फा
असोज	ऋ	चैत्र	चै

वर्षको अन्तिम दूई अंकले वर्ष भनी जनाउनेछ । जस्तै ७८ भन्नाले २०७८ साल मान्नु पर्छ ।

दोश्रो भाग

महिना र वर्षपछिको अक्षरले उत्पादन भएको जिल्लालाई जनाउँछ । जिल्लाको संकेत निम्न बमोजिम हुनेछ ।

जिल्ला	सानो रूप	जिल्ला	सानो रूप
कैलाली	कै	अछाम	अछा
कंचनपुर	कं	दार्चुला	दार्चु
डडेल्धुरा	ड	बैतडी	बै
डोटी	डोटी	बझाङ्ग	बझा
बाजुरा	बाजु		

तेश्रो भाग

तेश्रो भागको अंकले बीउ प्रशोधन कारखानालाई जनाउँछ । कारखानाको संकेत निम्न अनुसार छ ।

प्रशोधन कारखाना	संकेत नं.
कृषि सामग्री कम्पनि लि., धनगढी कैलाली	०७
कृषि विकास फार्म, सुन्दरपुर, कञ्चनपुर	३७
पञ्चशक्ति बीउ कं. प्रा.लि., धनगढी, कैलाली	३१
युनिक सीड कम्पनी प्रा.लि., धनगढी, कैलाली	२७
अपी हिमाल एग्रो एण्ड लाइभस्टक कम्पनी प्रा.ली. धनगढी ११, कैलाली	३८
बीज वृद्धि कृषक स.सं.ली, जानकी गा.पा. ४, मुनुवा, कैलाली	४७
नमूना कृषक बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लि. टिकापुर १, कैलाली	४९
उज्यालो बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लि. टिकापुर ७, कैलाली	५२
घोडाघोडी सीड कम्पनी प्रा.लि., गौरीगंगा ९, कैलाली	५७
उग्रतारा सीड कम्पनी प्रा.लि., घोडाघोडी १, कैलाली	६५

चौथो भाग

- चौथो भागको अङ्कले बीउ उत्पादक जनाउँछ । यदि उही कृषकले एक लटमा राख्न सकिने भन्दा बढी परिमाणमा बीउ उत्पादन गरेको भएमा उही संकेत नम्बर राख्ने तर संख्याको छेउमा रोमन अंक कोष्ठभित्र पहिलो लटको लागि (I), दोश्रोको लागि (II) तेस्रोको लागि (III) गरी लेख्दै जाने ।
- यदि कुनै लटको बोरामा बै७८-कै-५७-०२ लेखिएको छ भने त्यसले निम्न जानकारी प्रदान गर्छ
- बै— बैशाख महिना
- ७८— २०७८ साल
- कै— कैलाली जिल्लामा उत्पादन भएको
- ५७— बीउ प्रशोधन कारखाना घोडाघोडी सीड कम्पनी प्रा.लि., गौरीगंगा ९, कैलालीमा ब्यागिङ्ग (बोराबन्दी) भएको
- ०२— बीउ उत्पादकको संकेत नम्बर

नोट: बीउ प्रशोधन, प्रशोधन कारखानामा नभई अन्य तरिकाबाट भएको भए सो बापतको प्रशोधन गर्नेको नाम र ठेगाना छोटोमा लेख्ने ।

बीउ नमूनाका प्रकार

क) प्राथमिक नमूना (Primary Sample)

हरेक लटको बीउ संचय गरी राखिएको विभिन्न भाँडो (जस्तै: घ्याम्पो, भकारी, बोरा, खलियान, धन्सार) को विभिन्न ठाउँ र गहिराईबाट लिइएको छुट्टाछुट्टै नमूनालाई प्राथमिक नमूना भनिन्छ ।

ख) सम्मिश्रित नमूना (Composite Sample)

एकैनासको प्राथमिक नमूनाहरु एक ठाउँमा मिसाइ सम्मिश्रित नमूना तयार गरिन्छ ।

ग) परीक्षणार्थ पठाइने नमूना (Submitted Sample)

सम्मिश्रित नमूनाबाट विधिपूर्वक अनावश्यक परिमाण भिकी परीक्षणको लागि आवश्यक परिमाण मात्र राखिएको नमूनालाई परीक्षणार्थ पठाइने नमूना भनिन्छ ।

घ) परीक्षण गर्ने नमूना (Working Sample)

परीक्षणार्थ प्राप्त नमूनाबाट परीक्षण तथा विश्लेषण गरी गुणस्तर पत्ता लगाउन विधिपूर्वक भिकिएको नमूनालाई बीउ परीक्षण गर्ने नमूना भनिन्छ ।

बीउको लटबाट नमूना भिक्ने कार्य गरिदै

बीउको नमूना लिने साधनहरु

क) प्रोव वा स्लिभ ट्रायर :

- यी औजारहरु खण्डित हुन्छन् र मोटो, मसिनो, लामो, छोटो विभिन्न आकार प्रकारमा पाइन्छन् ।
- नमूना लिंदा यी ट्रायरलाई प्वाल बन्द गरी तेर्सो पारेर घुसानु पर्दछ ।
- ट्रायर भित्र घुसाइ सकेपछि एक दुई पटक प्वालहरु खोल्ने बन्द गर्ने गर्नु पर्दछ ताकि बीउ भित्र पस्न सकुन् ।
- अन्तमा बीउ नोक्सान नहुने गरी प्वाल बन्द गरेर ट्रायर भिक्नु पर्दछ ।

ख) नोब ट्रायर वा स्पियर:

- भित्र खाली एउटा खोक्रो ट्यूब हुने यो औजार पनि विभिन्न मोटाई र लम्बाईमा पाइन्छ ।
- चुच्चोको प्वाललाई ४० डिग्रीको कोणमा तलतिर पारी बोरामा घुसाने र भित्र पुगी सकेपछि स्पियरलाई घुमाएर प्वाल भएको भागलाई माथितिर फर्काई बीउ निकाल्नु पर्दछ ।

ग) हात:

- माथिको औजारहरु उपलब्ध नभएमा वा औजारबाट नमूना लिन कठिन हुने अवस्थामा हातले नमूना लिन सकिन्छ ।

- यसमा हातको औंला टम्म पारी बोरा वा भाँडाभित्र घुसार्ने र मुट्टी कसेर नमूना लिने र मुट्टी कस्सीएकै अवस्थामा हात बाहिर निकाल्नु पर्दछ ।

ट्रायरको तस्वीर

१. स्लिभ ट्रायर

२. नोव ट्रायर

नमूना संकलन गर्न आवश्यक पर्ने सामग्रीहरू

- (१) प्रोव ट्रायर
- (२) नमूना लिने प्लाष्टिक वा कपडाको भोलाहरू
- (३) सम्मिश्रित नमूना बनाउन चाहिने भाँडाहरू
- (४) रबर व्याण्ड
- (५) नमूना विवरण फाराम
- (६) मार्कर पेन

(७) सिलबन्दी गर्न आवश्यक सामानहरु

न्यूनतम प्राथमिक नमूना संख्या

क. धन्सार, खलियान तथा प्रशोधन कारखाना (१०० के.जी. भन्दा बढीको थैला वा भाँडा समेत) मा थुपारेको बीउको लटबाट लिईने प्राथमिक नमूनाको न्यूनतम संख्या निम्नानुसार हुनुपर्छ ।

प्रत्येक लटमा बीउको परिमाण	न्यूनतम प्राथमिक नमूना संख्या
५०० के.जी. सम्म	कम्तिमा ५ वटा
५०१ देखि ३,००० के.जी. सम्म	प्रत्येक ३०० के.जी.मा १ तर कम्तिमा ५ वटा
३,००१ देखि २०,००० के.जी. सम्म	प्रत्येक ५०० के.जी.मा १ तर कम्तिमा १० वटा
२०,००१ के.जी. देखि माथि	प्रत्येक ७०० के.जी.मा १ तर कम्तिमा ४० वटा

ख. १५ देखि १०० के.जी. सम्म तौल भएको बोरा वा अन्य भाडौंमा राखेको बीउको लटबाट लिईने प्राथमिक नमूनाको न्यूनतम संख्या निम्नानुसार हुनुपर्दछ ।

प्रत्येक लटमा बीउ राखेको बोरा वा भाडौंको संख्या	न्यूनतम प्राथमिक नमूना संख्या
१-४ बोरा वा भाँडो भएमा	प्रत्येक भाँडोबाट ३ वटा नमूना
५-८ बोरा वा भाँडो भएमा	प्रत्येक भाँडोबाट २ वटा नमूना
९-१५ बोरा वा भाँडो भएमा	प्रत्येक भाँडोबाट १ वटा नमूना
१६-३० बोरा वा भाँडो भएमा	कुल १५ प्राथमिक नमूनाहरु
३१-५९ बोरा वा भाँडो भएमा	कुल २० प्राथमिक नमूनाहरु
६० वा सो भन्दा बढि बोरा वा भाँडा भएमा	कुल ३० प्राथमिक नमूनाहरु

ग. सानो कागजको खाम वा अरु किसिमको सानो पाकेट (भाडाको क्षमता १५ के.जी. भन्दा कम भएमा)

साना पाकेटहरुको तौल जोडेर प्रत्येक १०० के.जी.को एक इकाई बनाउने । एक इकाईलाई एउटा भाँडो मानेर माथी (ख) को तालिका अनुसार आवश्यक संख्यामा सिंगो पाकेट नै प्राथमिक नमूनाको रूपमा लिने ।

नमूना लिंदा ध्यान दिनु पर्ने कुराहरु

१) बीउको नमूना त्यस सम्बन्धी पूर्ण ज्ञान भएको व्यक्तिले मात्र लिनु पर्दछ ।

२) व्यवस्थित तरिकाले राखिएको बोराबाट बीउको नमूना लिनु पर्दछ । यदि बोरा व्यवस्थित हिसावले राखिएको छैन भने व्यवस्थित हिसावले बोरा राख्न लगाएर मात्र नमूना लिनु पर्दछ ।

३) संकेत नम्बर राखिएको लटबाट मात्र नमूना संकलन गर्नु पर्दछ ।

४) नमूना संकलकले बीउ राखिएको स्थलमा नै नमूनाको चिस्यान परिक्षण गर्नु पर्दछ । चिस्यान बढी भएमा तुरुन्त सुकाउन सुभाव दिनु पर्दछ । यदि नमूना संकलन गर्ने स्थानमा चिस्यान परिक्षण गर्न नमिल्ने भएमा तुरुन्त बाक्लो प्लाष्टिकको भोलामा हावा नछिर्ने गरी नजिकको प्रयोगशालामा पठाउनु पर्दछ । चिस्यान परिक्षणको लागि पिस्नु पर्ने ठूलो दाना जस्तै धान, गहुँ, मकै, दलहन बाली भए कम्तीमा १०० ग्राम र पिस्नु नपर्ने सानो दाना भए ५० ग्राम नमूना अलग्गै पठाउनु पर्दछ ।

५) बोरामा ट्रायर घुसार्दा पर्ने प्वाललाई ट्रायरको चुच्चोले बोराको धागो तलमाथि सारी वा कडा टेपले टाँसी बन्द गरी दिनु पर्दछ ।

६) शंकास्पद बोराबाट छुट्टै नमूना लिई बोरामा चिनो लगाउनु पर्दछ ।

बीउको लटबाट प्राथमिक नमूना लिने तरिका

१. बीउ सञ्चय गरेको कुनै पनि भाँडा वा बोराबाट प्राथमिक नमूना लिँदा प्रत्येक ठाउँबाट उतिकै परिमाणमा बीउ भिक्नु पर्दछ ।

२. खलियान, धन्सार, भकारी आदि एकै ठाउँमा थुपारेको अवस्थामा विभिन्न ठाउँ तथा गहिराईबाट वा हात प्रयोग गरी प्राथमिक नमूना भिक्नु पर्दछ ।

३. बोरा वा अन्य भाँडोमा सञ्चय गरेको अवस्थामा बोरा वा भाँडा नछानिकन विना भेदभावले कुनै माथिल्लो बोराबाट कुनै बिचको बोराबाट र कुनै तल्लो वा पिंघको बोराबाट ट्रायरको प्रयोग गरी प्राथमिक नमूना भिक्नु पर्दछ ।

४. नमूना लिने क्रममा बीउ भिकी सकेपछि राम्रोसँग अध्ययन गर्नु पर्दछ । यदि, ट्रायरबाट बाहिर निकालिएको प्राथमिक नमूनाको रङ्ग वा अन्य कुराहरु फरक देखिएमा ती नमूनाहरुलाई छुट्टै पोको पारी परीक्षणको लागि बीउ परीक्षण प्रयोगशालामा पठाउनु पर्दछ । यदि परीक्षणबाट गुणस्तरमा फरक नतिजा प्राप्त भएमा ती बोराहरु वा भाँडाहरु उक्त लटबाट हटाउनु पर्दछ ।

समिश्रित र परिक्षणार्थ पठाइने नमूना तयार गर्ने तरिका

- एउटै लटबाट भिकेको एकनासको देखिने विभिन्न प्राथमिक नमूनालाई एक ठाउँमा मिसाएर समिश्रित नमूना बनाउने ।
- मिसाउने कार्य हातले चलाएर वा यन्त्रको सहायताबाट गर्न सकिन्छ ।
- राम्ररी मिसाइएको नमूनालाई मेकानिकल डिभाईडरको प्रयोगबाट आधा आधा गर्दै एक भाग हटाउने, अर्को भाग लिने गरेर परिक्षणार्थ पठाउन आवश्यक पर्ने परिमाणमा परिणत गर्न सकिन्छ ।
- मेकानिकल डिभाईडर वा अन्य यन्त्रको अभावमा समिश्रित नमूनालाई हातले बराबर दुई भाग लगाउने, हरेकलाई फेरी दुई भाग लगाउने । यसरी जम्मा सोह्र भाग तयार भएपछि प्रत्येक एक भाग बिराएर आठ भाग लिने । यदि बीउको परिमाण आवश्यकता भन्दा धेरै छ भने आफूलाई चाहिने परिमाण तयार नहुँदासम्म यो प्रकृत्यालाईलाई निरन्तरता दिई ठिक्क परिमाणमा परिक्षणार्थ पठाइने नमूना तयार गर्नु पर्दछ ।

परिक्षणार्थ नमूना पठाउने

१. चिस्यान बाहेक अन्य गुणस्तर परीक्षणका लागि पठाइने नमूनालाई बाक्लो कपडाको भोलाभित्र राखी मुख राम्रोसँग सिलाई दिनुपर्दछ ।
२. यसरी तयार पारेको पोकामा सिलाई गरेको मुख्य दुई ठाउँहरूमा आवश्यकता अनुसार धागो छोप्ने गरी लाहाछाप लगाई सिलबन्दी गर्नु पर्दछ । लाहाछापको चिन्ह प्रष्ट देखिने गरी लगाउनु पर्दछ ।
३. यसरी तयार गरेको पोकाको एकापट्टी प्राप्त गर्ने कार्यालयको पुरा नाम, ठेगाना र अर्कोपट्टी पठाउने कार्यालयको नाम, ठेगाना लेखी बीउ नमूना परीक्षणको लागि हुलाकद्वारा वा कुनै व्यक्ति मार्फत प्रयोगशालामा पठाउने ।

१३. खडाबाली निरिक्षण पश्चात बीउको लट तयार भई सके पछि लटबाट बीउ परिक्षणको लागी नमुना विवरण फाराम भरी बीउको नमूना प्रयोगशालामा पठाउनु पर्दछ ।

- बीउ विजनको नमुना संकलन गर्ने कार्यविधि २०७३ बमोजिम बीउको लट तयार गरी उक्त लटबाट कार्यविधि अनुसार नमुना संकलन गरी सोही कार्यविधिमा उल्लेख भए बमोजिमको फर्मेटमा बीउ विजनको नमुना विवरण फाराम भरी नमुनाको साथमा प्रयोगशालामा पठाउनुपर्दछ । बीउ विजनको नमुना विवरण फारामको फर्मेट तपसिल बमोजिम रहेको छ ।

अनुसूची-३

(दफा ३ को उपदफा (२) र दफा ७ को उपदफा (२) खण्ड (घ) सँग सम्बन्धित)

बीउ विजनको नमूना विवरण फाराम

बीउको प्रकार / जात :

सिफारिस क्षेत्र:

बीउको स्तर (✓) लगाउने

(क) प्रजनन् बीउ (ख) मूल बीउ (ग) प्रमाणित बीउ (घ) उन्नत बीउ (ङ) अन्य (कुनै भए जनाउने)

:

परीक्षणको किसिम (✓) लगाउने

(क) सम्पूर्ण परीक्षण (ख) उमारशक्ति (ग) शुद्धता (घ) चिस्यान

(ङ) स्वास्थ्य (च) १००० दानाको तौल (छ) अन्य (कुनै भए जनाउने) :

यदि बीउ परीक्षण अत्यन्त जरुरी भए कारण सहित उल्लेख गर्ने :

बीउको लट नं. वा संकेत :

बीउको लटको परिमाण : (के.जी.)

लटमा बोरा वा अन्य भाँडाको संख्या : प्राथमिक नमूनाहरुको संख्या:

बीउ उपचारित भए

विषादीको नाम: मात्रा: ग्राम प्रति के.जी. बीउ

उत्पादन वर्ष :

नमूना लिएको मिति: नमूना लिएको स्थान:

बीउ विजन विक्रेता/संस्थाको नाम:

ठेगाना :

नमूना लिने वा पठाउनेको नाम र पद : हस्ताक्षर :

नमूना लिने वा पठाउनेको कार्यालय र ठेगाना :

नमूना लिने वा पठाउने कार्यालय वा ब्यक्तिको सम्पर्क नं. र ईमेल :

प्रयोगशाला परीक्षण नं. :

नमूना प्राप्त मिति:

नमूनाको तौल:

(प्रयोगशालाले भर्ने)

कैफियत (यदि केहि भए उल्लेख गर्ने) :.....

१४. प्रयोगशालामा परिक्षण कार्य

प्रयोगशालामा बीउ परीक्षण कार्य गरिदै

१५. बीउको प्रमाणीकरण पूर्व लटबाट नमुना निकाली प्रयोगशालाका प्राविधिकद्वारा आफै बीउको नमुना निकाली कसचेक गर्ने कार्य समेत गरिन्छ ।

१६. प्रयोगशालामा बीउ परिक्षण गरिसकेपछि आउनुपर्ने बीउको न्यूनतम स्तर निम्नानुसार तालिका ४ बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ४: बीउका लागी आवश्यक न्यूनतम स्तर (Minimum Seed Standards)

प्रमाणीकरण (मूल र प्रमाणित) तथा उन्नत बीउको लागी

क्र.सं.	नेपाली नाम	प्रमाणिकरणको लागि											यथार्थ संकेतपत्रको लागि (उन्नत बीउको लागी)		
		भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशतमा)	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशतमा)	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)		निषेधित भारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)		पहिचान गर्ने सोही बालीको अन्य जातहरु अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)		उम्रनेशक्ति न्यूनतम (प्रतिशतमा)		चिस्यान अधिकतम (प्रतिशतमा) मूल र प्रमाणित		भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशतमा)	उम्रनेशक्ति न्यूनतम (प्रतिशतमा)
				मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित		
क) अन्न बाली (Cereal crop)															
१	धान	९८	२	१०	२०	२	५	१०	२०	८०	१३	८	९७	८०	
२	गहुँ	९८	२	१०	२०	२	५	१०	२०	८५	१२	८	९७	८०	
३	मकै	९८	२	५	१०	-	-	१०	२०	८५	१२	८	९७	८५	
४	कोदो	९७	३	१०	२०	१०	२०	-	-	७५	११	८	९६	७०	
५	जौ र उवा	९८	२	१०	२०	१०	२०	१०	२०	८५	१२	८	९७	८५	
ख) दलहन बाली (Oil seed crop)															
१	चना	९८	२	५	१०	-	-	५	१०	७५	९	८	९७	७५	
२	मुसुरो	९८	२	५	१०	५	१०	१०	२०	७५	९	८	९८	७५	
३	मास	९८	२	५	५	५	१०	१०	२०	७५	९	८	९७	७०	
४	मुङ्ग र बोडी	९८	२	०	१०	०	१०	५	१०	७५	९	८	९७	७०	
५	रहर	९८	२	०	५	-	-	५	१०	७५	९	८	९७	७०	
ग) तेलहन बाली (Oil seed crop)															

१	तोरी	९७	३	१०	२०	५	१०	१०	२०	८५	८	७	९७	७५
२	रायो र सस्यु	९७	३	१०	२०	१०	२०	१०	२०	८५	८	७	९७	७५
३	बदाम	९६	४	-	-	-	-	-	-	७०	९	५	९६	७०
३	भटमास	९८	२	५	१०	५	१०	५	१०	७५	९	८	९७	७५
४	तिल र भुसेतिल	९७	३	१०	२०	१०	२०	१०	२०	८०	९	५	९७	७५

घ) नगदे बाली (Cash crop)

१	सूर्ति	९५	५	-	-	-	-	-	-	७०	-	५	९५	७०
२	जुट	९७	३	५	१०	५	१०	५	१०	८०	९	७	९६	७५
३	कपास	९८	२	५	१०	५	१०	-	-	६५	१०	६	९६	६५

ङ) तरकारी बाली (Vegetable crop)

१	बोडी	९८	२	०	०	०	०	५	५	७५	१०	७	९७	७०
२	करेला/ घिरौला/पाटे घिरौला	९८	२	-	-	-	-	५	५	६५	९	६	९७	६५
३	रायो साग	९८	२	५	१०	५	१०	-	-	७५	९	५	९७	७५
४	भांगे सिमी र घिउ सिमी	९८	२	-	-	-	-	-	-	७५	१०	७	९७	७०
५	बन्दा	९८	२	-	-	-	-	-	-	७५	८	५	९७	७०
६	गाजर	९६	४	५	५	५	५	५	५	६५	९	६	९४	६५
७	काउली	९८	२	-	-	-	-	-	-	७५	८	५	९८	७०
८	भेडे/ पीरो खुर्सानी	९८	२	५	५	५	५	-	-	६५	९	६	९७	६५
९	काँक्रो/फर्सी / स्क्वास फर्सी	९८	२	-	-	-	-	-	-	६५	९	६	९७	६५
१०	भण्टा	९८	२	-	-	-	-	-	-	७०	९	६	९७	६५
११	रामतोरिया (भिन्डी)	९९	१	-	-	-	-	५	५	७०	१०	७	९८	७०

१२	प्याज	९८	२	५	१०	५	१०	-	-	७०	९	६	९७	६५
१३	केराउ	९८	२	-	-	-	-	५	१०	७५	१०	७	९७	७०
१४	मुला	९८	२	५	१०	५	१०	-	-	७५	८	५	९७	७०
१५	गोलभेडा	९८	२	५	१०	-	-	-	-	७०	९	६	९७	७०
१६	सलगम	९८	२	५	१०	५	१०	-	-	७५	९	५	९७	७०
१७	तर्बुजा	९८	२	५	५	५	५	-	-	६५	९	६	९७	६५
१८	लौका र त्रिचिण्डा	९८	२	-	-	-	-	-	-	६०	७	६	९७	६५
१९	स्वीसचार्ड	९७	३	५	१०	५	१०	-	-	६५	९	७	९६	६५
२०	पालुङ्गो	९६	४	५	५	५	५	-	-	६५	९	७	९५	६५
२१	कुरिलो	९६	४	५	१०	५	१०	-	-	७०	८	६	९५	७०
२२	पार्सले	९७	३	५	१०	५	१०	-	-	६५	८	७	९६	६५
२३	जिरीको साग	९८	२	-	-	५	१०	५	५	७०	८	६	९७	७०
२४	मेथी	९८	२	५	१०	२	५	५	१०	७०	९	५	९७	७०

१७. बीउ प्रमाणीकरणको लागि आवश्यक सबै प्रक्रिया पुगेको भए प्रमाणीकरणको लागि आवेदन फाराम दिने :

- बीउ उत्पादन गरी खडा बालीनिरिक्षण भइ सकेपछि सिफारिस भएको बीउ भण्डारण गरि सके पछि बीउ नमुना संकलन गरि प्रयोगशालामा परिक्षण पश्चात बीउको तोकिएको न्यूनतम स्तर भित्र आएमा बीउ प्रमाणीकरणको लागि प्रमाणीकरण गर्ने निकाय बीउ विजन प्रयोगशालामा निवेदन दिनुपर्दछ ।
- निवेदनको साथमा निम्न विवरण भरेर पठाउनुपर्नेछ :

बीउ प्रमाणीकरणको लागी आवेदन फारामको नमुना

क्र.सं.	कार्यालय वा संस्थाको नाम	बाली	जात	स्तर	लट नं.	परिमाण मे.ट.	बीउको गुणस्तर		
							उमारशक्ति	शुद्धता	चिस्यान
	जम्मा								

१८. बीउ प्रमाणीकरणको लागि प्रयोगशालाको कर्मचारी बोलाउनुपूर्व ट्याग, खडाबाली रिपोर्ट, ल्याव रिपोर्ट, बीउ उपचार, आदी दुरुस्त राख्नुपर्दछ ।

बीउ प्रमाणीकरणको लागि ग्रेडिङ, बीउ उपचार र बोरा सिलाएर ट्याग राखीदै

१९. बीउ प्रमाणीकरण कार्य

- बीउ प्रमाणीकरण भनेको कुनै सिफारिस जातको बीउ उत्पादन तथा त्यस उपान्तका कृयाकलापमा आवश्यक रोहवरी र निगरानी राख्दै बीउको गुणस्तरीयताको ग्यारेण्टी गर्नको लागि अपनाइने कार्य प्रणाली हो ।
- यसमा बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण निकाय वा प्रयोगशालाले श्रोत बीउ, बीउ वाली, खलिहान, प्रशोधन केन्द्र, भण्डारण आदिको निरीक्षण गरी तयारी बीउको नमुना जाँच गर्दछ र गुणस्तरको हदभित्र रहेको विउ लटका हरेक वोरामा निसाना सहितको संकेतपत्र राखी सिलबन्दी गर्दछ ।
- बीउ विजन ऐन, २०४५ (पहिलो संशोधन, २०६४) ले बीउ प्रमाणीकरणलाई स्वेच्छामा छाडेको छ भने यथार्थ संकेतपत्र अनिवार्य रुपमा लगाउनु पर्ने व्यवस्था गरेको छ ।

२०. नेपाल सरकारद्वारा तोकिएको बीउ विजन सम्बन्धि सेवा शुल्क निम्न बमोजिम रहेको छ ।

बीउ विजन सम्बन्धि सेवा शुल्क दर

खण्ड ६३ अतिरिक्ताङ्क ३०क नेपाल राजपत्र भाग ५ मिति : २०७०/११/०१

क्र.सं.	परीक्षणको किसिम	यथार्थ खर्च रकम रू.
१.	उमारशक्तिको परीक्षण	२२८/-
२.	शुद्धता परीक्षण	१७४/-
३.	चिस्यान परीक्षण	१५४/-
४.	टेट्राजोलियम परीक्षण	२८८/-
५.	ओजस परीक्षण (Vigour Test)	२३२/-
६.	बीउको स्वास्थ्य परीक्षण	३५१/-
७.	१००० दानाको तौल	११० /-
८.	बीउ नमुना लिए वाफत शुल्क	२१४/- प्रति नमुना
९.	खेत निरीक्षण	३२०/- प्रति हेक्टर
१०.	बीउ प्रमाणिकरण	१००/-प्रति मे.टन.

खण्ड : २

नेपालमा हालसम्म उन्मोचित तथा दर्ता (पञ्जिकृत) विभिन्न बालीका जातहरु

१. अन्नबाली

क) धान

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	सावित्री	२०३६ (१९७९)	१४०	४.०	तराई र भित्रीमधेश
२	खुमल ३	२०४१ (१९८३)	१३०	६.५	मध्य पहाड
३	खुमल २	२०४४ (१९८७)	१४२	५.६	काठमाडौं उपत्यका तथा समान हावापानी भएको ३००० फीटदेखि ४५०० फीटसम्म उचाइको मध्य पहाड
४	खुमल ४	२०४४ (१९८७)	१४४	६.३	काठमाडौं उपत्यका तथा समान हावापानी भएको ३००० फीटदेखि ४५०० फीटसम्म उचाइको मध्य पहाड
५	मकवानपुर १	२०४४ (१९८७)	१५०	४.३	ढुङ्गे कीराको प्रकोप भएको तराई
६	धैया २	२०४४ (१९८७)	११३	३.४	तराईको असिचित पाखा
७	खुमल ५	२०४७ (१९९०)	१५४	६.७	१००० मिटरदेखि १४०० मिटरसम्म उचाइ भएका पश्चिमी मध्यपहाडी क्षेत्रहरु जस्तै पर्वत, वाग्लुङ्ग, म्याग्दी
८	खुमल ७	२०४७ (१९९०)	१४६	७.०	१००० मिटरदेखि १४०० मिटरसम्म उचाइ भएका पश्चिमी मध्यपहाडी क्षेत्रहरु जस्तै पर्वत, वाग्लुङ्ग, म्याग्दी
९	खुमल ९	२०४७ (१९९०)	१४८	६.७	१००० मिटरदेखि १४०० मिटरसम्म उचाइ भएका पश्चिमी मध्यपहाडी क्षेत्रहरु जस्तै पर्वत, वाग्लुङ्ग, म्याग्दी
१०	राधा ७	२०४८ (१९९२)	१४८	३.५	तराई, भित्रीमधेश र सोसरह हावापानी भएको अकाशे खेती गरिने क्षेत्र
११	राधाकृष्ण ९	२०४८ (१९९२)	१५०	३.८	तराई, भित्रीमधेश र सो सरह हावापानी भएको सिञ्चित भूमि
१२	राधा ४	२०५२ (१९९५)	१२५	३.२	मध्यपश्चिम र सुदूरपश्चिम तराई (कपिलवस्तु, दाङ्ग, बर्दिया, बाँके, कैलाली र कञ्चनपुर)
१३	राधा ११	२०५२ (१९९५)	१४८	४.०	मध्यतराई (पर्सा, वारा, रौतहट, सर्लाही, महोत्तरी र धनुषा)
१४	राधा १२	२०५२ (१९९५)	१५५	४.६	पूर्वी तराई
१५	खुमल ६	२०५६ (१९९९)	१५५	७.८	काठमाडौं उपत्यका एवं सो सरहको हावापानी हुने ठाउँ
१६	रामपुर मसुली	२०५६ (१९९९)	१३५	५.७	तराई, भित्रीमधेश, वैशी एवं मध्यपहाडको ९०० मिटर उचाईसम्म अथवा मसुली

					धान लगाउन सकिने सबै क्षेत्र
१७	चन्दननाथ १	२०५८ (२००२)	१९१	५.०५	जुम्ला वा सो सरहका हावापानी भएको क्षेत्र
१८	चन्दननाथ ३	२०५८ (२००२)	१९२	५.३	जुम्ला वा सो सरहको हावापानी भएको क्षेत्र
१९	खुमल ११	२०५८ (२००२)	१४४	८.५	काठमाडौं उपत्यका
२०	हर्दिनाथ १	२०६० (२००४)	१२०	४.०३	तराई, भित्रीमधेश, रिभर बेसिन ८०० मिटरसम्म
२१	लोकतन्त्र	२०६३ (२००६)	१२५-१३०	३.६	तराई, भित्रीमधेश, तल्लो पहाड र मध्यपहाडका नदी किनारा
२२	मिथिला	२०६३ (२००६)	१४५-१५०	३.५-४.५	तराई, भित्रीमधेश र मध्यपहाडको बेसी
२३	राम	२०६३ (२००६)	१३०-१३७	४.०-७.२	तराई, भित्रीमधेश -शिवालिक उपत्यका, मकवानपुर, चितवन र नवलपरासी)
२४	वर्षे ३००४	२०६३ (२००६)	१५७	३.८	तराई र भित्रीमधेश
२५	पोखेली जेठोबुढो	२०६३ (२००६)	१८०-१८५	२.६	पोखरा उपत्यका र यस आसपासका क्षेत्रहरु (६०० देखि ९०० मिटर उचाई)
२६	खुमल ८	२०६३ (२००७)	१५८	७.७	मध्य पहाड र तल्लो पहाड
२७	सुनौलो सुगन्धा	२०६४(२००८)	१५१	३.८	तराई, भित्रीमधेश
२८	घैया १	२०६६ (२०१०)	११५	२.५-३.५	असिंचित Upland तराई, टार तथा मध्यपहाडका उपत्यका
२९	लल्का बास्मति	२०६६ (२०१०)	१५०	२.५-३.५	मध्य तथा पूर्वी तराई
३०	हर्दिनाथ २	२०६६ (२०१०)	१२५	३.१-४.२	तराई तथा भित्रीमधेश
३१	तरहरा १	२०६६ (२०१०)	११३-१२५	४.२	मध्य तथा पूर्वी तराई
३२	डि. वार्ड. १८ (पञ्जीकरण मात्र)F1	२०६६ (२०१०)	११८	९.१७	तराई तथा भित्रीमधेश
३३	डि. वार्ड. २८ (पञ्जीकरण मात्र)F1	२०६६ (२०१०)	१२०	८.८६	तराई तथा भित्रीमधेश
३४	डि. वार्ड. ६९ (पञ्जीकरण मात्र)F1	२०६६ (२०१०)	१२५	९.५२	तराई तथा भित्रीमधेश
३५	खुमल-१०	२०६८(१३६ (१०७-१७०)	४.७८	काठमाण्डौ उपत्यका र सो सरहको हावापानी भएका पहाडी क्षेत्र ।

		२०११)			
३६	खुमल-१३	२०६८(२०११)	१४४ (११७-१८३)	४.१७	काठमाण्डौ उपत्यका र सो सरहको हावापानी भएका पहाडी क्षेत्र ।
३७	सुखा धान - १	२०६८(२०११)	१२३-१२५	३.२-४.२	पुर्वि तथा पश्चिमी तराई, भित्री मधेश तथा मध्य पहाडको ५०० मिटरसम्मका बेसी तथा टार ।
३८	सुखा धान - २	२०६८(२०११)	१२२-१२४	२.३-३.५	पुर्वि तथा पश्चिमी तराई, भित्री मधेश तथा मध्य पहाडका ५०० मिटरसम्मका बेसी तथा टार
३९	सुखा धान - ३	२०६८(२०११)	१२२-१२५	२.५-३.६	पुर्वि तथा पश्चिमी तराई, भित्री मधेश तथा मध्य पहाडका ५०० मिटरसम्मका बेसी तथा टार
४०	बर्षे - २०१४	२०६८(२०११)	१३५-१४०	३.८	तराई
४१	स्वर्णा सब -१	२०६८(२०११)	१५०-१५५	४-५	तराई, तथा भित्री मधेश र मध्य पहाडका ५०० मिटरसम्मका बेसीको सिंचित तथा घोल क्षेत्र ।
४२	बर्षे - १०२७ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६८(२०११)	१२१	३.३	असिंचित तराई र मध्य पहाडका १००० मिटरसम्मका बेसी तथा टार अर्धसिंचित तथा असिंचित क्षेत्र ।
४३	साँवा मसुली सब -१	२०६८(२०११)	१४५-१५०	३.५-४	तराई, तथा भित्री मधेश र मध्य पहाडका ५०० मिटरसम्मका बेसीको सिंचित तथा घोल क्षेत्र ।
४४	एराईज - ६४४४, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६८ (२०११)	१२२	४.४३	तराई र भित्री मधेशको सिंचित क्षेत्र
४५	पि. एच. वी. -७१, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६८ (२०११)	१२९	५.२६	तराई/सिंचित
४६	यु. एस. - ३१२, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६८ (२०११)	१३२	५.४६	सर्लाही देखि बाँके सम्मको तराई र भित्री मधेश
४७	च्याम्पीयन, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६८ (२०११)	१३६	५.१५	सर्लाही देखि बाँके सम्मको तराई र भित्री मधेश
४८	राजा, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६८ (२०११)	१२६	४.९४	सर्लाही देखि बाँके सम्मको तराई र भित्री मधेश
४९	आर.एच. -२५७, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६८ (२०११)	१२३	४.९९	तराई र भित्री मधेश
५०	लोकनाथ - ५०५, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६८ (२०११)	१२९	४.७९	तराई र भित्री मधेशको सिंचित क्षेत्र

५१	पि. ए. सि. - ८०१ , F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६८ (२०११)	१२३	७.७९	तराई र भित्री मधेसको सिंचित क्षेत्र
५२	रेश्मा - ७८६, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६८ (२०११)	१२०	४.९१	पुर्वि तराईको सिन्चीत क्षेत्र
५३	लेकाली धान - १	२०७१(२०१४)	१५८	४.०७	१५००- २६०० मिटर सम्मको उच्च पहाडी क्षेत्र ।
५४	लेकाली धान - ३	२०७१(२०१४)	१५२	३.९	१५००- २६०० मिटर सम्मको उच्च पहाडी क्षेत्र ।
५५	सुख्खा धान - ४	२०७१(२०१४)	११८-१२५	२.७ - ४	तराई र भित्री मधेसको असिंचित खेत र मध्य पहाडको ५०० मिटर उचाईको टार
५६	सुख्खा धान - ५	२०७१(२०१४)	१२५	३.२ - ४.२	तराई र भित्री मधेसको असिंचित खेत र मध्य पहाडको ५०० मिटर उचाईको टार बसी ।
५७	सुख्खा धान - ६	२०७१(२०१४)	१२०-१२५	३ - ४	तराई र भित्री मधेसको असिंचित खेत र मध्य पहाडको ५०० मिटर उचाईको टार बसी ।
५८	सिन्दुरी (पञ्जीकरण मात्र) ओ.पि.	२०७२(२०१५)	१३५-१४५	४- ५	तराई र भित्री मधेस
५९	सुन्दरम (पञ्जीकरण मात्र) ओ.पि.	२०७२ (२०१५)	१२०-१२५	४.४- ५.३	तराई र भित्री मधेस
६०	डेल्टा रानी (पञ्जीकरण मात्र) ओ.पि.	२०७२ (२०१५)	१२४-१२८	३.९- ५	तराई र भित्री मधेस
६१	आकाश (पञ्जीकरण मात्र) ओ.पि.	२०७२ (२०१५)	१२०-१२५	६-६.३	तराई र भित्री मधेस
६२	डि आर एच ७७५ F1(पञ्जीकरण मात्र)	२०७२ (२०१५)	१२५-१३०	५.६	तराई र भित्री मधेस
६३	डि आर एच ७४८ F1(पञ्जीकरण मात्र)	२०७२ (२०१५)	१३०-१३५	६.५	तराई र भित्री मधेशको सिंचित क्षेत्र
६४	एराइज ६४४४ गोल्ड F1(पञ्जीकरण मात्र)	२०७२ (२०१५)	१३०	५.१	बाँकेदेखि पूर्वको तराई र भित्री मधेश
६५	एराइज तेज गोल्ड F1(पञ्जीकरण मात्र)	२०७२ (२०१५)	१३५	५.३	बाँकेदेखि पूर्वको तराई र भित्री मधेश
६६	जि के ५०१७F1	२०७२ (२०१५)	१२७	५.१-५.४	तराई र भित्री मधेश

	(पञ्जीकरण मात्र)				
६७	सुपर १२५ F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७२ (२०१५)	१२८-१३३	५.३-६.३	तराई र भित्री मधेशको सिंचित तथा अर्धसिंचित क्षेत्र
६८	सुपर ११५ F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७२ (२०१५)	१२०-१२५	५-६	तराई र भित्री मधेशको सिंचित तथा अर्धसिंचित क्षेत्र
६९	शान्ती F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७२ (२०१५)	१२०-१३०	५-६	तराई र भित्री मधेशको सिंचित क्षेत्र
७०	सुधा F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७२ (२०१५)	१२५-१३०	५-६	तराई र भित्री मधेशको सिंचित क्षेत्र
७१	यु एस ३२३ F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७२ (२०१५)	१२०-१३०	४-५	तराई र भित्री मधेशको सिंचित क्षेत्र
७२	यु एस ३२२ F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७२ (२०१६)	१२०-१२५	५-६	तराई र भित्री मधेशको सिंचित क्षेत्र
७३	राधा १४	२०७३(२०१६)	१३२-१३५	४.४	तराई, भित्री मधेश, रिभर बेसिनर उपत्यकाको ७०० मिटर उचाई सम्मको
७४	सुगन्धित धान १	२०७३(२०१७)	१४२-१४५	४.५	तराई, भित्री मधेश, रिभर बेसिनर उपत्यकाको ७०० मिटर उचाई सम्मको
७५	राधा १३	२०७३(२०१७)	१४२-१४८	३-४.२	तराई र भित्री मधेशका अर्धसिंचित तथा समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर सम्मको नदी किनार, बेसी तथा समतल फाँटर उपत्यकाका सिंचित क्षेत्र
७६	सेहराङ्ग सब १	२०७३(२०१७)	१२२-१२५	४.४-४.९	समन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई, भित्री मधेश, नदी किनार, बेसी तथा समतल फाट र उपत्यकाका सिंचित क्षेत्र
७७	जे.के.आर .एच२०८२ F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७३(२०१७)	१३०	८.५-९	समन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई, भित्री मधेश, नदी किनार, बेसी तथा समतल फाट
७८	जे.के.आर .एच.३३३३ F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७३(२०१७)	१३५	६.०	समन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई, भित्री मधेश, नदी किनार, बेसी तथा समतल

					फाट
७९	एच.जे.-जि.१ F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७३(२०१७)	१२०-१२५	८-९	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई,भित्री मधेश,नदी किनार,बैंसी तथा समतल फाँट
८०	एच.जे.-जि.५ F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७३(२०१७)	१२०-१३०	७-८	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई,भित्री मधेश,नदी किनार,बैंसी तथा समतल फाट
८१	एच.जे.-जि.१० F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७३(२०१७)	१२०-१२५	८-९	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई,भित्री मधेश,नदी किनार,बैंसी तथा समतल फाट
८२	बहुगुणी धान १	२०७४(२०१८)	१३५	५.५	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई,भित्री मधेश,नदी किनार,बैंसी तथा समतल फाँट
८३	बहुगुणी धान २	२०७४(२०१८)	१४२	५.८	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई,भित्री मधेश,नदी किनार,बैंसी तथा समतल फाँट
८४	हर्दिनाथ ३	२०७४(२०१८)	१२५	५.५	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई,भित्री मधेश,नदी किनार,बैंसी तथा समतल फाँट
८५	चैते ५	२०७४(२०१८)	१२०-१२५	४.६	समुद्र सतह देखी ७०० मिटर उचाईसम्मको तराई, भित्रीमधेश, नदी किनार, बेसी तथा समतल फाँट
८६	एल.जी.९३.०१ F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७४(२०१८)	१२०-१२५	७.५-८	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई,भित्री मधेश,नदी किनार,बैंसी तथा समतल फाँट
८७	एल.जी.९३.०२ F1	२०७४(२०१८)	१२०-१२५	७.५-८	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर

	(पञ्जीकरण मात्र)				उचाई सम्मको तराई,भित्री मधेश,नदी किनार,बैंसी तथा समतल फाँट
८८	साभा १२७ F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७४(२०१८)	११८	५.१६	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई,भित्री मधेश,नदी किनार,बैंसी तथा समतल फाँट
८९	साभा १३४ F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७४(२०१८)	११५-११८	५.६४	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई,भित्री मधेश,नदी किनार,बैंसी तथा समतल फाँट
९०	अराईज ६१२९गोल्ड F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७४(२०१८)	११२-११५	६.५-७	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई,भित्री मधेश,नदी किनार,बैंसी तथा समतल फाँट
९१	अराईज प्राईमा F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७४(२०१८)	१३०-१३५	७.५-८	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई,भित्री मधेश,नदी किनार,बैंसी तथा समतल फाँट
९२	भि.एन.आर २२३३ F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७४(२०१८)	१२०-१२५	५.५-६.६	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई,भित्री मधेश,नदी ढ्घकिनार,बैंसी तथा समतल फाँट
९३	भि.एन.आर २२४५ F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७४(२०१८)	१२०-१२५	५.५-६.६	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई,भित्री मधेश,नदी किनार,बैंसी तथा समतल फाँट
९४	डि.वाई ६८ F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७४(२०१८)	१२०	४.३-६.२	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई,भित्री मधेश,नदी किनार,बैंसी तथा समतल फाँट
९५	डि.वाई ७९ F1	२०७४(२०१८)	१२१	४.३-६.२	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई,भित्री

	(पञ्जीकरण मात्र)				मधेश, नदी किनार, बैसी तथा समतल फाँट
९६	कालो चामल (पञ्जीकरण मात्र)	२०७४(२०१८)	९९-१२५	२.२	तराई, भित्री मधेश, पहाड, उपत्यका र बैसीहरु
९७	LPNBR 1605 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७४(२०१८)	१५०	७.०	पूर्वी तथा मध्य तराई
९८	श्रीराम खुशु (पञ्जीकरण मात्र)	२०७४(२०१८)	११८-१२१ ३२	५.२-६.२	तराई, भित्री मधेश, नदी किनार,
९९	एरिज अइडिया (पञ्जीकरण मात्र)	२०७४(२०१८)	१२०-१२५	५.३-६.१	तराई, भित्री मधेश, नदी किनार,
१००	अल्ट्रा सुपर सम्पूर्ण (पञ्जीकरण मात्र)	२०७४(२०१८)	१३५-१३७	४.०५- ४.५१	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई, भित्री मधेश तथा नदी किनार
१०१	अङ्कुर ज्योतिका (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	१३४	४.१	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई, भित्री मधेश र बैसीहरु
१०२	टि.एम. आर.भि .- १६२६ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	१३४	५.१	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई, भित्री मधेश र बैसीहरु
१०३	मुकाबला २३ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	१२५	५.२	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई, भित्री मधेश र बैसीहरु
१०४	रञ्जित (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	१५५-१६०	४.५-५.०	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई, भित्री मधेश र बैसीहरु
१०५	सावौं मन्सुली (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	१४५-१६०	५-६	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई, भित्री मधेश र बैसीहरु
१०६	सर्जु ५२ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	१२०-१३०	६-७	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई, भित्री मधेश र बैसीहरु

१०७	सुपर चाईना ६०१ F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	१२५	६.६	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई,भित्री मधेश बेंसीहरु
१०८	तहल्का F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	१२८ ३३	५.१	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई,भित्री मधेश बेंसीहरु
१०९	महाराजा F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	१३३	५.१	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई,भित्री मधेश बेंसीहरु
११०	२७ पि ६३ F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	१३३	५.०	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई,भित्री मधेश बेंसीहरु
१११	यू.एस. ३०५ F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	१३२	५.०	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई,भित्री मधेश बेंसीहरु
११२	९४४४F1(पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	१२५	५.३८	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई,भित्री मधेश बेंसीहरु
११३	के.पि.एच. ४६८F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	१२२	६.९९	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई,भित्री मधेश बेंसीहरु
११४	पृथ्वी गोल्ड ११११F1(पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	१२९	५.२	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई,भित्री मधेश बेंसीहरु
११५	एम.आर.पि. ५५६९ F1(पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	१२६	६.३	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई,भित्री मधेश बेंसीहरु
११६	एम.आर.पि. ५५६६ उपज F1(पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	१२६	६.१	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको तराई,भित्री मधेश बेंसीहरु
११७	हर्दिनाथ हाईब्रिड-१ F1	२०७७	१२१	६.४७	समुन्द्र सतहदेखि १००० मिटर उचाई सम्मको तराई,भित्री मधेश

		(२०२०)			तथा नदि किनारका फाँटहरु
११८	हर्दिनाथ हाईब्रिड-३ F1	२०७७ (२०२०)	११०	६.४२	समुन्द्र सतहदेखि १००० मिटर उचाई सम्मको तराई,भित्री मधेश तथा नदि किनारका फाँटहरु
११९	हर्दिनाथ बोरो धान-१	२०७७ (२०२०)	१६६	६.२०	समुन्द्र सतहदेखि ५०० मिटर उचाई सम्मको तराईका क्षेत्रहरु
१२०	शुद्धोधन कालानमक	२०७७ (२०२०)	१५४	३.२०	समुन्द्र सतहदेखि ५०० मिटर सम्मको तराई तथा भित्री मधेशको सिंचित एवं आंशिक सिचाई भएको क्षेत्र
१२१	हर्दिनाथ सावा मन्सुली	२०७७ (२०२०)	१५२	४.५-४.८	समुन्द्र सतहदेखि ७०० मिटर उचाइ सम्मको तराई, भित्री मधेश तथा नदि किनारका बेशीहरुको सिंचित एवं आंशिक सिंचित सुविधा भएको क्षेत्र
१२२	कालोनुनिया (उन्नत) (पञ्जीकरण मात्र)	२०७७ (२०२०)	१७४	३.२३	समुन्द्र सतहदेखि २०० मिटर उचाइ सम्मको झापा,मोरङ र सुनसरी जिल्लाको सिंचित एवं आंशिक सिंचित सुविधा भएको क्षेत्र
१२३	टि एम आर एच १२४ (TMRH 124) F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७८ (२०२१)	१२१	५.७२	समुन्द्र सतहदेखि ७०० मिटर उचाइ सम्मको तराई, भित्री मधेश र बेशीहरु
१२४	एम पी ३०३० (MP 3030) F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७८ (२०२१)	१२१	७.०२	समुन्द्र सतहदेखि ७०० मिटर उचाइ सम्मको तराई, भित्री मधेश र बेशीहरु
१२५	एरिज एजेड ६६३३ एस टि (Aries AZ 6633 ST) F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७८ (२०२१)	१२७	५.७१	समुन्द्र सतहदेखि ७०० मिटर उचाइ सम्मको तराई, भित्री मधेश र बेशीहरु
१२६	२७ पि २२ (27P22) F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७८ (२०२१)	१२५	६.१४	समुन्द्र सतहदेखि ७०० मिटर उचाइ सम्मको तराई, भित्री मधेश र बेशीहरु

१२७	आर एच आर १११ (RHR 111) F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७८ (२०२१)	१२५	५.७०	समुन्द्र सतहदेखि ७०० मिटर उचाइ सम्मको तराई, भित्री मधेश र बेशीहरू
१२८	एम पि आर ५०५ (MPR 505) F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७८ (२०२१)	१३१	४.२२	समुन्द्र सतहदेखि ७०० मिटर उचाइ सम्मको तराई, भित्री मधेश र बेशीहरू

(ख) मकै

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	खुमल पहेलो	२०२२ (१९६५)	१२०-१३०	४.९	मध्यपहाड
२	रामपुर कम्पोजिट	२०३२ (१९७५)	११०-११५	४.४	तराई, भित्रीमधेश, बेसी र मध्यपहाड
३	अरुण २	२०३९ (१९८१)	८०-९०	२.२	तराई, मध्यपहाड
४	मनकामना १	२०४४ (१९८७)	१२०-१३०	४.०	मध्यपहाड -हिउँदमा तराई क्षेत्रमा पनि लगाउन सकिने)
५	गणेश २	२०४६ (१९८९)	१५०-१८०	३.५	उच्च पहाड -हिउँदमा तराई र भित्रीमधेशमा पनि लगाउन सकिने)
६	रामपुर २	२०४६ (१९८९)	१०५-११०	४.०	तराई, भित्रीमधेश, बेसी र टार
७	अरुण १	२०५४ (१९९५)	९०-१००	४.०	पश्चिमताराई र मध्य पहाड
८	गणेश १	२०५४ (१९९७)	१७५	५.०	उच्च पहाड
९	मनकामना ३	२०५९ (२००२)	१४२	५.५	पूर्वाञ्चल, मध्यमाञ्चल र पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्रका मध्य पहाडी क्षेत्र (१००० मिटरदेखि १७०० मिटरसम्मको उचाईको लागि)
१०	गौरव हाईब्रिड मकै	२०६१ (२००३)	११०-१५०	८.१	तराई र भित्रीमधेश (हिउँदे खेतीको लागि)
११	देउती	२०६३ (२००६)	१३०-१३५	५.७	मध्यपहाड
१२	सितला	२०६३ (२००६)	१३०-१३५	६.०८	पहाड
१३	मनकामना ४	२०६५ (२००८)	११७	५.३	नेपालको पूर्व देखि पश्चिम सम्म मध्य पहाडको १६०० मिटर भन्दा तल
१४	पोसिलो मकै १	२०६५ (२००८)	१४५-१५५	५.३	नेपालको पूर्व देखि पश्चिम सम्म मध्य पहाडको १६०० मिटर भन्दा तल
१५	मनकामना ५	२०६६ (२०१०)	१४०-१४५	५.२७	कर्णाली पूर्वका मध्यपहाड
१६	मनकामना ६	२०६६ (२०१०)	१४०-१४५	५.३४	पूर्वी- मध्यपश्चिम पहाड
१७	बायो ९६८१, F1 - (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	९०-११०	६.५-८	मध्यमाञ्चल क्षेत्रको मध्यपहाड- वर्षे मौसम पूर्वी तराइ- हिउँदे मौसम
१८	राजकुमारF1 () (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७(२०१०)	१००-११०	८-९	तराई,भित्री मधेश, रिभर बेसिन, भ्याली र तल्लो पहाडी भेगको ७०० मिटर उचाई सम्म

१९	नुतन -के.एच १०१, F1) (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७(२०१०)	९०-९२	६.५-८	तराई, भित्री मधेश, रिभर बेसिनर उपत्यकाको ७०० मिटर उचाई सम्मको
२०	डिकेसी ९०८१, F1(पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०११)	१२०-१६०	१०-१२	मध्य तराई – हिउदे मौसम -कार्तिक – माघ)
२१	अल राउण्डर, F1(पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०११)	१२०-१६०	७-१०	तराई क्षेत्रमा – हिउदे तथा वर्षे मौसम
२२	बिस्को – ९४० F1 - पञ्जीकरण मात्र)	२०६८(२०११)	१३५-१४० ३५	३.१३	मध्य तराई र पहाड
२३	सि – १९२१, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६८(२०११)	१४०-१६७ (Winter) १०५-११० (Rainy)	५.१४-७.५	पुर्वि तथा मध्य तराई र मध्य पहाडको बेसी तथा टार ।
२४	सि. पि. -८०८, F1(पञ्जीकरण मात्र)	२०६८(२०११)	१३०-१४० (Winter) ११०-१२० (Rainy)	९.९५	पुर्वि तथा मध्य तराई
२५	सि. पि. -६६६ ,F1(पञ्जीकरण मात्र)	२०६८(२०११)	११०-१२०	६.९७	पुर्वि तथा मध्य तराई
२६	गोदावरी –९८९, F1(पञ्जीकरण मात्र)	२०६८(२०११)	१०५	७.३६	पुर्वि तथा मध्य तराई, र मध्य पहाडको बेसी तथा टार ।
२७	अर्ली – २, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६८(२०११)	१०५	५.६९	पुर्वि तथा मध्य तराई, र मध्य पहाडको बेसी तथा टार ।
२८	रामपुर हाईब्रिड – २	२०६९ (२०१२)	१३०-१६० हिउदे १२५ वर्षे	७.० हिउदे ३.५५ वर्षे	नारायणी नदि पूर्वका भित्री मधेश तथा तराई
२९	आर. एम. एल.- ४ (Inbred line)	२०६९ (२०१२)			नारायणी नदि पूर्वका भित्री मधेश तथा तराई
३०	एन. एम. एल.- २ (Inbred line)	२०६९ (२०१२)			नारायणी नदि पूर्वका भित्री मधेश तथा तराई
३१	आदित्य-९२९, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६९ (२०१२)	१२१ (Days to silking)	७.२	नारायणी नदि पूर्वका भित्री मधेश तथा तराई
३२	प्रोग्रो- ४६४२, F1(पञ्जीकरण मात्र)	२०६९ (२०१२)	११५ (Days to silking)	८.२९	नारायणी नदि पूर्वका भित्री मधेश तथा तराई
३३	बिस्को- ९४० नयाँ, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६९ (२०१२)	११९ (Days to silking)	७.७४	नारायणी नदि पूर्वका भित्री मधेश तथा तराई
३४	सि. पी.- ८३८, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६९ (२०१२)	११९ (Days to silking)	७.११	नारायणी नदि पूर्वका भित्री मधेश तथा तराई
३५	१० भि १०, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६९ (२०१२)	११६ (Days to silking)	७.४६	नारायणी नदि पूर्वका भित्री मधेश तथा तराई

३६	डि. एम. एच.- ७३१४,F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६९ (२०१२)	१२३ (Days to silking)	६.६६	नारायणी नदि पूर्वका भित्री मधेश तथा तराई
३७	डि. एम. एच.- ८४९ F1(पञ्जीकरण मात्र)	२०६९ (२०१२)	११३ (Day silking)	६.८५	नारायणी नदि पूर्वका भित्री मधेश तथा तराई
३८	एम. एम.- ११०७,F1(पञ्जीकरण मात्र)	२०६९ (२०१२)	१२३ (Days to silking)	९.०	नारायणी नदि पूर्वका भित्री मधेश तथा तराई
३९	डेकाल्व डवल,F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६९ (२०१२)	११८ (Days to silking)	६.७९	नारायणी नदि पूर्वका भित्री मधेश तथा तराई
४०	एन. एम. एच.- ७३१F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६९ (२०१२)	११५ (Days to silking)	७.९२	नारायणी नदि पूर्वका भित्री मधेश तथा तराई
४१	पायोनियर-३५२२,F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६९ (२०१२)	१२२ (Days to silking)	८.६५	नारायणी नदि पूर्वका भित्री मधेश तथा तराई
४२	९२२०, F1(पञ्जीकरण मात्र)	२०६९ (२०१२)	११७ (Days to silking)	७.६७	तराई, भित्री मधेश, रिभर बेसिनर उपत्यकाको ७०० मिटर उचाई सम्मको
४३	टि.एक्स -३६९, F1, (पञ्जीकरण मात्र)	२०६९ (२०१२)	१२४ (Days to silking)	९	तराई, भित्री मधेश, रिभर बेसिनर उपत्यकाको ७०० मिटर उचाई सम्मको
४४	सि.-१९४६,F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६९ (२०१२)	११६ (Days to silking)	९.७	नारायणी नदि पूर्वका भित्री मधेश तथा तराई
४५	खुमल हाब्रिड मकै - २	२०७१ (२०१४)	१५२- Winter १३८-Summer	९.०८ ८.५	मध्य पहाडी क्षेत्रमा वर्षा याममा र तराई तथा भित्री मधेशमा हिउदे मौसममा ।
४६	के वाई एम - ३३	२०७१ (२०१४)	६८ (Days to silking)	२.५	मध्य पहाडी क्षेत्रमा वर्षा याममा र तराई तथा भित्री मधेशमा हिउदे मौसममा ।
४७	के वाई एम - ३५	२०७१ (२०१४)	६६ (Days to silking)	१.५	मध्य पहाडी क्षेत्रमा वर्षा याममा र तराई तथा भित्री मधेशमा हिउदे मौसममा ।
४८	रेशुङ्गा कम्पोजीट	२०७१ (२०१४)	१२७	५.२	मध्य तथा पश्चिमाञ्चल क्षेत्रको ७०० देखि १४०० मिटर उचाइको पहाडी क्षेत्र ।
४९	गुल्मी - २ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७१ (२०१४)	१२५	५.४	गुल्मी र अर्घाखाँची जिल्लाको ७०० देखि १४०० मिटर उचाइको क्षेत्र ।
५०	अरुण ३	२०७२ (२०१५)	१००	३.९	मध्यपश्चिमदेखि पूर्वको तराई, भित्री मधेश र मध्य पहाड । तराई र भित्री मधेशमा हिउँदे र बसन्ते तथा मध्य पहाडमा गृष्म ऋतुमा खेछ्छर्गि गर्न सकिने ।
५१	अरुण ४	२०७२ (२०१५)	११३-११५	४.२	मध्यपश्चिमदेखि पूर्वको तराई, भित्री मधेश र मध्य पहाड । तराई र भित्री मधेशमा हिउँदे र बसन्ते तथा मध्य पहाडमा गृष्म ऋतुमा खेछ्छर्गि गर्न सकिने ।

५२	अरुण ६	२०७२ (२०१५)	९०	३.५	मध्यपश्चिमदेखि पूर्वको तराई, भित्री मधेश र मध्य पहाड । तराई र भित्री मधेशमा हिउँदे र बसन्ते तथा मध्य पहाडमा गृष्म ऋतुमा खेछद्दीगर्न सकिने ।
५३	रामपुर हाईब्रिड ४	२०७३(२०१६)	१५५-१६५	६.९५	तराई र भित्री मधेशको हिउँदे सिजन ७०० मिटर सम्म
५४	आर.एम.एल.३२ (ईनब्रेड लाईन)	२०७३(२०१६)			तराई र भित्री मधेशको हिउँदे सिजन ७०० मिटर सम्म
५५	आर.एम.एल.१७ (ईनब्रेड लाईन)	२०७३(२०१६)			तराई र भित्री मधेशको हिउँदे सिजन ७०० मिटर सम्म
५६	रामपुर हाईब्रिड ६	२०७३(२०१६)	१५८-१६५	६.८	तराई र भित्री मधेशको हिउँदे सिजन ७०० मिटर सम्म
५७	आर.एम.एल.४ (ईनब्रेड लाईन)	२०७३(२०१६)			तराई र भित्री मधेशको हिउँदे सिजन ७०० मिटर सम्म
५८	जि.के. ३१४०F1,(पञ्जीकरण मात्र)	२०७३(२०१६)	१७५	६.४	नारायणी नदी देखी पूर्वी तराई र भित्री मधेशको हिउदे सिजनको लागी ७०० मिटर सम्म
५९	जि.के. ३११४F1,(पञ्जीकरण मात्र)	२०७३(२०१६)	१७०	६.५	नारायणी नदी देखी पूर्वी तराई र भित्री मधेशको हिउदे सिजनको लागी ७०० मिटर सम्म
६०	एन.एम.एच. ७३F1,(पञ्जीकरण मात्र)	२०७३(२०१६)	१७५	६.३	नारायणी नदी देखी पूर्वी तराई र भित्री मधेशको हिउदे सिजनको लागी ७०० मिटर सम्म
६१	एन.एम.एच. १२४७F1,(पञ्जीकरण मात्र)	२०७३(२०१६)	१७७	६.०७	नारायणी नदी देखी पूर्वी तराई र भित्री मधेशको हिउदे सिजनको लागी ७०० मिटर सम्म
६२	पि.३३९६F1,(पञ्जीकरण मात्र)	२०७३(२०१६)	१६५	६.२९	नारायणी नदी देखी पूर्वी तराई र भित्री मधेशको हिउदे सिजनको लागी ७०० मिटर सम्म
६३	३०२२F1,(पञ्जीकरण मात्र)	२०७३(२०१६)	१७०	६.३	नारायणी नदी देखी पूर्वी तराई र भित्री मधेशको हिउदे सिजनको लागी ७०० मिटर सम्म
६४	३०३३F1,(पञ्जीकरण मात्र)	२०७३(२०१६)	१७०	६.४	नारायणी नदी देखी पूर्वी तराई र भित्री मधेशको हिउदे सिजनको लागी ७०० मिटर सम्म
६५	बिस्को एक्स ८१F1,(पञ्जीकरण मात्र)	२०७३(२०१६)	१७५	९.६	नारायणी नदी देखी पूर्वी तराई र भित्री मधेशको हिउदे सिजनको लागी ७०० मिटर सम्म
६६	बिस्को ९७ गोल्ड F1,(पञ्जीकरण मात्र)	२०७३(२०१६)	१ ३८	८.२	नारायणी नदी देखी पूर्वी तराई र भित्री मधेशको हिउदे सिजनको लागी ७०० मिटर सम्म

६७	१०० एम.गोल्ड F1,(पञ्जीकरण मात्र	२०७३(२०१७)	१८०	६.५	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको नारायणी नदी पूर्वका तराई र भित्री मधेशमा हिउदे सिजनको लागी
६८	परबल F1,(पञ्जीकरण मात्र	२०७३(२०१७)	१८०	६.१	समुन्द्र सतहबाट ७०० मिटर उचाई सम्मको नारायणी नदी पूर्वका तराई र भित्री मधेशमा हिउदे सिजनको लागी
६९	पोषिलो मकै २	२०७४(२०१८)	१२०-१६०	४.५	तराई, भित्री मधेशको समुन्द्र सतहदेखि ८०० मीटरसम्म (वर्षे तथा हिउँदे सिजनको लागि) र मध्य पहाडको समुन्द्र सतहदेखि ८००-१८०० मीटर उचाईसम्म (वर्षे सिजनको लागि)
७०	रामपुर ४	२०७४(२०१८)	१७०	५.४०	तराई, भित्री मधेशको समुन्द्र सतहदेखि ७००मीटर उचाईसम्म
७१	मनकामना ७	२०७४(२०१८)	१५८	६.४६	मध्य पहाडको समुन्द्र सतहदेखि ७००-१६०० मिटर उचाईसम्म
७२	रामपुर हाईब्रिडF1,(पञ्जीकरण मात्र)	२०७४(२०१८)	११० -१५५	७.५६	समुन्द्र सतहदेखि ७०० मिटर उचाईसम्मका तराई, भित्री मधेशमा हिउँदे सिजनको लागि
७३	रामपुर हाईब्रिड १०F1,(पञ्जीकरण मात्र)	२०७४(२०१८)	१२०-१६०	८.०५	समुन्द्र सतहदेखि ७०० मिटर उचाईसम्मका तराई, भित्री मधेशमा हिउँदे सिजनको लागि
७४	पि एल ३३००F1,(पञ्जीकरण मात्र)	२०७४(२०१८)	१६०-१६५	८.४८	समुन्द्र सतहदेखि ७०० मिटर उचाईसम्मको नारायणी नदी पूर्वका तराई र भित्री मधेशमा हिउँदे सिजनको लागि
७५	पि एल ३३३१F1,(पञ्जीकरण मात्र)	२०७४(२०१८)	१६०-१६५	९.०१	समुन्द्र सतहदेखि ७०० मिटर उचाईसम्मको नारायणी नदी पूर्वका तराई र भित्री मधेशमा हिउँदे सिजनको लागि
७६	एच पि २२२ F1,(पञ्जीकरण मात्र)	२०७४(२०१८)	१६० ३६	८.७४	समुन्द्र सतहदेखि ७०० मिटर उचाईसम्मको नारायणी नदी पूर्वका तराई र भित्री मधेशमा हिउँदे सिजनको लागि
७७	९७८४ F1,(पञ्जीकरण मात्र	२०७४(२०१८)	१४०-१५०	७.८१	समुन्द्र सतहदेखि ७०० मिटर उचाईसम्मको नारायणी नदी पूर्वका तराई र भित्री मधेशमा हिउँदे सिजनको लागि
७८	९५१ सुपर F1,(२०७४(२०१८)	१५५-१६०	७.२७	समुन्द्र सतहदेखि ७०० मिटर उचाईसम्मको नारायणी नदी पूर्वका तराई

	पञ्जीकरण मात्र				र भित्री मधेशमा हिउँदे सिजनको लागि
७९	पि ३३३३F1,(पञ्जीकरण मात्र	२०७४(२०१८)	१६०-१७०	७.५५	समुन्द्र सतहदेखि ७०० मिटर उचाईसम्मको नारायणी नदी पूर्वका तराई र भित्री मधेशमा हिउँदे सिजनको लागि
८०	एल जी ३३.०१F1,(पञ्जीकरण मात्र	२०७४(२०१८)	१६०-१६५	८.१	समुन्द्र सतहदेखि ७०० मिटर उचाईसम्मको नारायणी नदी पूर्वका तराई र भित्री मधेशमा हिउँदे सिजनको लागि
८१	बिस्को जम्बो ६५F1,(पञ्जीकरण मात्र	२०७४(२०१८)	१६०-१६५	८.१७	समुन्द्र सतहदेखि ७०० मिटर उचाईसम्मको नारायणी नदी पूर्वका तराई र भित्री मधेशमा हिउँदे सिजनको लागि
८२	जे के एम एच ५०२F1,(पञ्जीकरण मात्र	२०७४(२०१८)	११५	७.०९	समुन्द्र सतहदेखि ७०० मिटर उचाईसम्मको नारायणी नदी पूर्वका तराई र भित्री मधेशमा हिउँदे सिजनको लागि
८३	कन किंग ९५२२ (एम ९२९२),F1,(पञ्जीकरण मात्र	२०७४(२०१८)	१६०-१६५	७.२२	समुन्द्र सतहदेखि ७०० मिटर उचाईसम्मको नारायणी नदी पूर्वका तराई र भित्री मधेशमा हिउँदे सिजनको लागि
८४	सुप्रिम ९०६२ (विकास)F1,(पञ्जीकरण मात्र	२०७४(२०१८)	१६०-१६५	७.१२	समुन्द्र सतहदेखि ७०० मिटर उचाईसम्मको नारायणी नदी पूर्वका तराई र भित्री मधेशमा हिउँदे सिजनको लागि
८५	जे एम १F1,(पञ्जीकरण मात्र	२०७४(२०१८)	१४०-१५०	७.२१	समुन्द्र सतहदेखि ७०० मिटर उचाईसम्मको नारायणी नदी पूर्वका तराई र भित्री मधेशमा हिउँदे सिजनको लागि
८६	जे एम ४F1,(पञ्जीकरण मात्र	२०७४(२०१८)	१४०-१५०	७.२०	समुन्द्र सतहदेखि ७०० मिटर उचाईसम्मको नारायणी नदी पूर्वका तराई र भित्री मधेशमा हिउँदे सिजनको लागि
८७	एन.३३५एच.एम. F1,(पञ्जीकरण मात्र	२०७७ (२०२०)	१६०-१६५	७.५७	समुन्द्र सतहदेखि २०० मिटर उचाईसम्मको नारायणी नदी पूर्वका तराई र भित्री मधेशमा हिउँदे सिजनको लागि
८८	एन.एच.एम.५८९ (Suvarna)F1,(पञ्जीकरण मात्र	२०७७ (२०२०)	१५०-१६०	७.६०	नारायणी नदी पूर्वका तराई तथा भित्री मधेश (हिउँदे सिजनका लागि कात्तिक दोस्रो हप्तासम्म)
८९	पि.-३३५ F1,(पञ्जीकरण मात्र	२०७७ (२०२०)	१५५	८.०७	नारायणी नदी पूर्वका तराई तथा भित्री मधेश (हिउँदे सिजनका लागि कात्तिक दोस्रो हप्तासम्म)
९०	एम.एम.-२५६२ F1,(पञ्जीकरण मात्र	२०७७ (२०२०)	१६०	९.३१	नारायणी नदी पूर्वका तराई तथा भित्री मधेश (हिउँदे सिजनका लागि कात्तिक दोस्रो हप्तासम्म)
९१	बिस्को कनक-५१ F1,(पञ्जीकरण मात्र	२०७७ (२०२०)	१५०-१६०	७.५८	नारायणी नदी पूर्वका तराई तथा भित्री मधेश (हिउँदे सिजनका लागि कात्तिक दोस्रो हप्तासम्म)
९२	के.एम.एच.-१३११ F1,(२०७७	१५०-१६०	८.४२	नारायणी नदी पूर्वका तराई तथा भित्री मधेश (हिउँदे सिजनका लागि कात्तिक

	पञ्जीकरण मात्र	(२०२०)			दोस्रो हप्तासम्म)
९३	स्टार.-९ F1,(पञ्जीकरण मात्र	२०७७ (२०२०)	१५०-१६०	८.६३	नारायणी नदी पूर्वका तराइ तथा भित्रि मधेश (हिउदे सिजनका लागी कात्तिक दोस्रो हप्तासम्म)
९४	टि.एम.एम.एच.-८०६ F1,(पञ्जीकरण मात्र	२०७७ (२०२०)	१५०-१६०	७.३०	नारायणी नदी पूर्वका तराइ तथा भित्रि मधेश (हिउदे सिजनका लागी कात्तिक दोस्रो हप्तासम्म)
९५	मनकामना -९	२०७७ (२०२१)	१३२	५.४४	समुन्द्र सतहदेखि ८०० मिटर देखि १८०० मिटर उचाईसम्मका मध्य पहाडी क्षेत्र

(ग) गहुँ

क्र.सं	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	बी.एल. १०२२	२०४८ (१९९१)	१२०	५.०	नारायणी नदीदेखि पश्चिमको तराई, टार र १००० मिटरसम्म उचाई भएका उपत्यकाहरु
२	भृकुटी	२०५१ (१९९४)	१२०	५.०	तराई, टार र १००० मिटरसम्म उचाई भएका उपत्यकाहरु
३	बी.एल. ११३५	२०५१ (१९९४)	११५	५.०	तराई, टार र १००० मिटरसम्म उँचाई भएका उपत्यकाहरु
४	अच्युत	२०५४ (१९९७)	१२५	४.५	टार, १००० मिटरभन्दा कम उचाई भएका उपत्यकाको मध्यम तथा उच्च उर्वराभूमि
५	रोहिणी	२०५४ (१९९७)	११९	४.१	तराई, टार र १००० मिटरभन्दा कम उचाई भएका उपत्यकाको सिञ्चित र मध्यम तथा उच्च उर्वराभूमि
६	पासाङ्गल्लामु	२०५४ (१९९७)	१७८	६.७	मध्यपहाड जस्तै काठमाडौं र जुम्ला सरहको समान हावापानी भएको उच्च पहाड
७	कान्ति	२०५४ (१९९७)	१७४	५.५	पहाडी क्षेत्रको मध्यम र उच्च उर्वरा भूमि
८	बी.एल. १४७३	२०५६ (१९९९)	११५	४.०	तराई, टार र १००० मिटरभन्दा कम उचाई भएका उपत्यकाको सिञ्चित र मध्यम तथा उच्च उर्वराभूमि
९	गौतम	२०६१ (२००४)	११९	३.४	तराई, टार तथा ५०० मिटर भन्दा कम उचाई भएको उपत्यका

१०	डब्लु के १२०४	२०६४ (२००७)	१७९	३.४	मध्य पहाड र उच्च पहाड
११	आदित्य	२०६६ (२०१०)	११८	४.७९	तराई, टार र ५०० मी. सम्मको उपत्यका
१२	एन.एल. ९७	२०६६ (२०१०)	१२२	४.५३	तराई, टार र ५०० मी. सम्मको उपत्यका
१३	विजय	२०६७ (२०११)	१११-१२३	४.४५	तराई, टार र ५०० मी. सम्मको उपत्यका
१४	गौरा (BL 3235)	२०६९ (२०१२)	१६०	४.२-५.०	मध्य तथा उच्च पहाड
१५	धौलागिरी (BL 3503)	२०६९ (२०१२)	१५६	३.६-४.९	मध्य तथा उच्च पहाड
१६	तिलोत्तमा	२०७२ (२०१५)	१०५-१२०	२.५-३.२	तराई र भित्री मधेसको सिंचित तथा अर्ध सिंचित क्षेत्र
१७	डाँफे	२०७२ (२०१५)	१६३-१७०	४.४८	मध्य तथा उच्च पहाड
१८	बाणगंगा	२०७३(२०१६)	११०	३.३	तराई, टार, हाचो उपत्यका ७०० मिटरसम्मको उचाईमा सिंचित र अर्ध सिंचित क्षेत्रको लागी
१९	स्वर्गद्वारी	२०७३(२०१६)	१६३	४.४	मध्य तथा उच्च पहाड (७०० देखी १४०० मिटरसम्म) सिंचित तथा अर्ध सिंचित क्षेत्रको लागी
२०	मुनाल	२०७४(२०१८)	१६४	४.९१ ४१	समुद्र सतहको ६०० देखि २३०० मि. उचाईसम्मको मध्य तथा उच्च पहाडको सिंचित तथा तथा असिंचित क्षेत्र
२१	च्याखुरा	२०७४(२०१८)	१५८	३.२६	समुद्र सतहको ६०० देखि १६०० मि. उचाईसम्मको मध्य पहाडको असिंचित क्षेत्र
२२	खजुरा ड्युरम १	२०७४(२०१८)	१२६	४.८६	समुद्र सतहदेखि ५०० मिटर उचाईसम्मका दाड, बाँके, बर्दिया, कैलाली, कञ्चनपुरका सिंचित क्षेत्र
२३	खजुरा ड्युरम २	२०७४(२०१८)	१२९	५.२६	समुद्र सतहदेखि ५०० मिटर उचाईसम्मका दाड, बाँके, बर्दिया, कैलाली, कञ्चनपुरका सिंचित क्षेत्र
२४	पावै गहूँ -दर्ता)	२०७५(२०१८)	३३०	२.१९-२.७५	कर्णाली अंचलको २३०० देखि ३३०० मिटर सम्म । २८०० मिटर उपयुक्त ।
२५	वि.एल. ४३४१	२०७५(२०१८)		५.०३	तराई र भित्री मधेश लगायत समुन्द्री सतह बाट ८०० मिटर उचाई सम्म ।
२६	मुडुले-१	२०७७ (२०२१)	१८१	३.०७	समुन्द्र सतहबाट १७०० मि. देखि २२९० मि. उचाईसम्मका उच्च पहाडी क्षेत्र
२७	कौटिला	२०७७ (२०२१)	१५२	३.६९	समुन्द्र सतहबाट १००० मि. देखि २२९० मि. उचाईसम्मका मध्य तथा उच्च पहाडी क्षेत्र

२८	तिला	२०७७ (२०२१)	१९१	३.४३	समुन्द्र सतहबाट १७०० मि. देखि २२९० मि. उचाईसम्मका मध्य तथा उच्च पहाडी क्षेत्र
२९	सुर्मा	२०७७ (२०२१)	१८०	३.९८	समुन्द्र सतहबाट १००० मि. देखि २२९० मि. उचाईसम्मका मध्य तथा उच्च पहाडी क्षेत्र
३०	भेरीगंगा	२०७७ (२०२१)	१६४	४.५६	समुन्द्र सतहबाट १००० मि. देखि २२९० मि. उचाईसम्मका मध्य तथा उच्च पहाडी क्षेत्र
३१	हिमगंगा	२०७७ (२०२१)	१८१	४.५१	समुन्द्र सतहबाट १७०० मि. देखि २२९० मि. उचाईसम्मका उच्च पहाडी क्षेत्र
३२	खुमलशक्ति	२०७७ (२०२१)	१६५	५.०९	समुन्द्र सतहबाट १००० मि. देखि १७०० मि. उचाईसम्मका मध्य पहाडी क्षेत्र
३३	जिङ्ग गहुँ-१	२०७७ (२०२१)	१२१	५.०१	तराई र भित्रि मधेश लगायत समुन्द्री सतह देखि ८०० मि. उचाईसम्मका क्षेत्रहरू
३४	जिङ्ग गहुँ-२	२०७७ (२०२१)	११९	५.७५	तराई र भित्रि मधेश लगायत समुन्द्री सतह देखि ८०० मि. उचाईसम्मका क्षेत्रहरू
३५	बोर्लोग २०२०	२०७७ (२०२१)	१२०	५.००	तराई र भित्रि मधेश लगायत समुन्द्री सतह देखि ८०० मि. उचाईसम्मका क्षेत्रहरू

(घ) कोदो

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	ओख्ले १	२०३७ (१९८०)	१५४-१९४	३.३	मध्य र उच्च पहाड
२	डल्ले १	२०३७ (१९८०)	१२५-१५१	३.३	तराई, भित्रीमधेश र मध्यपहाड
३	काब्रे कोदो १	२०४७ (१९९०)	१६७	२.३	९०० मिटरदेखि १९०० मिटर उचाइसम्मको मध्यपहाडी क्षेत्रको पाखोबारी
४	सैलुड कोदो १	२०७२ (२०१५)	१५५	२.४	मध्यमाञ्चलदेखि मध्य पश्चिमाञ्चल क्षेत्रको १३०० देखि २२०० मि. उचाईको मध्य पहाड र उच्च पहाड
५	काब्रे कोदो २	२०७२ (२०१५)	१५३	२.५	मध्यमाञ्चलदेखि मध्य पश्चिमाञ्चल क्षेत्रको ७०० देखि १८०० मि. उचाईको मध्य पहाड
६	रातो कोदो (पञ्जीकरण मात्र)	२०७७ (२०२१)	१५५	२.९	समुन्द्री सतहबाट २००० देखि ३५०० मिटर उचाई भएका जुम्ला लगायत आसपासका जिल्लाहरू

(ङ) जौ

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	बोनस	२०३० (१९७४)	१६२	३.६	काठमाडौं उपत्यका र समान हावापानी भएको क्षेत्र
२	एच.वी.एल ५६	२०३० (१९७४)	१३५	३.०	तराई र भित्रीमधेश
३	गाल्ट	२०३० (१९७४)	१५७	२.३	तराई, भित्रीमधेश र पालुङ्ग उपत्यका
४	सि.आई. १०४४८	२०३० (१९७४)	१२५	२.६	तराई र भित्रीमधेश
५	केच	२०३१ (१९७५)	११२	२.५	तराई र भित्रीमधेश
६	सोलुउवा	२०४७ (१९९०)	१७७	१.९	मुस्ताङ्ग, मनाङ्ग र डोल्पाका २००० मिटर देखि ३००० मिटरसम्म उचाईका लेकाली क्षेत्र

(च) फापर

क्र. सं	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	मिठे फापर १	२०७२ (२०१५)	७२	१.२	तराई र भित्री मधेसदेखि उच्च पहाडसम्म
२	तिते फापर-१	२०७७ (२०२१)	७९	१.५४	समुन्द्र सतहबाट ६००-३५०० मिटरसम्मका क्षेत्र
३	तिते फापर-२	२०७७ (२०२१)	७८	१.६३	समुन्द्र सतहबाट ६००-३५०० मिटरसम्मका क्षेत्र

(छ) चिनो

क्र. सं	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	दुधे चिनो (पञ्जीकरण मात्र)	२०७७ (२०२१)	८८	२.११	समुन्द्री सतहबाट १५०० देखि २००० मिटर उचाई भएका हुम्ला लगायत कर्णाली प्रदेशका आसपासका जिल्लाहरु

(ज) कागुनो

क्र. सं	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	वरियो कागुनो (पञ्जीकरण मात्र)	२०७७ (२०२१)	१७०	२.२०	समुन्द्री सतहबाट ८०० देखि १५०० मिटर उचाई भएका लमजुङ्ग र आसपासका जिल्लाहरु

२. दलहन बाली

(क) भटमास

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	हाडी	२०३५ (१९७७)	१२४	२.४	तराई र भित्रीमधेश

२	रान्सम	२०४४ (१९८७)	१४५	१.०	मध्यपहाड र उपत्यका
३	सेती	२०४६ (१९९०)	१५०	१.२	मध्यपहाड र उपत्यका
४	कव	२०४६ (१९९०)	१२३	२.५	तराई र भित्रीमधेश
५	लुम्ले भटमास १	२०५३ (१९९६)	१३८-१४७	१.७	४०० मिटरदेखि १६०० मिटर उचाइसम्मको मध्यपहाड
६	तरकारी भटमास १	२०६० (२००४)	१२०	२.३	मध्यपहाडी क्षेत्र ८०० मिटरदेखि १५०० मिटरसम्म
७	पूजा	२०६३ (२००६)	१२५	१.६	तराई, भित्रीमधेश र मध्य पहाड

(ख) मुसुरो

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	सिन्दुर	२०३६ (१९७९)	१४८	१.५	तराई, भित्रीमधेश र पहाड
२	सिम्रिक	२०३६ (१९७९)	१४३	१.५	तराई, भित्रीमधेश र पहाड
३	शिशिर	२०३६ (१९७९)	१५०	२.०	तराई, भित्रीमधेश र पहाड
४	सिमल	२०४६ (१९९०)	१४३	४.९ ४३	तराई, भित्रीमधेश र मध्यपहाड
५	शिखर	२०४६ (१९९०)	१४३	३.५	तराई, भित्रीमधेश र मध्यपहाड
६	खजुरा १	२०५६ (१९९९)	१२८	१.५	मध्यपश्चिमाञ्चल देखि सुदूर पश्चिमाञ्चलसम्मको धान र मकै लगाईने खेत
७	खजुरा मुसुरो २	२०५६ (१९९९)	१३४	२.१	मध्यपश्चिमाञ्चलदेखि सुदूर पश्चिमाञ्चलसम्मको धान र मकै लगाईने खेत
८	शितल	२०६१ (२००४)	१३४	१.१	सम्पूर्ण तराई र मध्यपहाड
९	महेश्वर भारती	२०६४ (२००७)	१११	१.४	काठमाण्डौ उपत्यका वा सो सरह, मध्य पहाडी क्षेत्रको टार तथा वेसी
१०	सगुन	२०६४ (२००७)	९८	१.३	काठमाण्डौ उपत्यका वा सो सरह, मध्य पहाडी क्षेत्रको टार तथा वेसी
११	खजुरा मुसुरो ३	२०७३ (२०१७)	१४८	१.७८	समुन्द्र सतहवाट १७०० मिटर सम्मको तराई भित्री मधेश र मध्य पहाड
१२	खजुरा मुसुरो ४	२०७५ (२०१८)	१३६	१.०८	मध्य तथा सुदूर पश्चिमका तराई (दाङ देखि कञ्चनपुर सम्म, १०० देखि ७०० मिटर सम्म)
१३	श्रद्धा कालो मुसुरो	२०७७ (२०२०)	१४२	१.२१	तराई, भित्री मधेश र मध्य पहाड
१४	रसुवा कालो मुसुरो (स्थानिय)	२०७७ (२०२०)	१५९	१.२८	रसुवा र नुवाकोट जिल्लाहरुको १८००-२५०० मिटर उचाई सम्म

	(पञ्जीकरण मात्र)				
--	------------------	--	--	--	--

(ग) चना

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	धनुष	२०३६ (१९७९)	१४४	१.८	तराई र भित्रीमधेश
२	राधा	२०४४ (१९८७)	१४२	१.६	तराईका सुख्खा भाग र आकाशे पानीको भरमा खेती गर्न सकिने भूमि
३	सीता	२०४४ (१९८७)	१४०	१.५	तराईका सुख्खा भाग र आकाशे पानीको भरमा खेती गर्न सकिने भूमि
४	कोशेली	२०४७ (१९९०)	१५४	१.६	पश्चिम तराई र भित्रीमधेश
५	कालीका	२०४७ (१९९०)	१५२	१.४	मध्य र पश्चिम तराई तथा भित्रीमधेश
६	तारा	२०६४ (२००८)	१३५	१.४	तराई र मध्य पहाडको बेशी तथा टार
७	अवरोधी	२०६४ (२००८)	१३५	१.३	तराई र मध्य पहाडको बेशी तथा टार

४४

(घ) बोडी

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	आकाश	२०४६ (१९९०)	७३	१.०	तराई र भित्रीमधेश
२	प्रकाश	२०४६ (१९९०)	६०	०.८	तराई र भित्रीमधेश
३	सूर्य	२०६१ (२००४)	७७	१.३	मध्य र पश्चिम तराई, भित्रीमधेश
४	डवल हार्भेष्ट OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७०-१००	१.६-१.८	तराई र पहाड
५	मालेपाटन - १	२०६८ (२०११)	७५-९०	०.८-१.०	तराई, भित्रीमधेश तथा मध्य पहाडका टार तथा होचा क्षेत्रहरु (३०० देखि १००० मी)
६	गाजले बोडी	२०७३	७८	१.८५	समुन्द्र सतहबाट १२०० मिटर सम्मको तराई भित्री मधेश र मध्य पहाड

(ङ) रहर

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	रामपुर अरहर १	२०४८ (१९९२)	१९७	१.५	चितवन, मकवानपुर र सर्लाही जिल्लाहरूको तराई र भित्रीमधेश
२	बागेश्वरी	२०४८ (१९९२)	२६१	२.०	धनुषा, सर्लाही र बाँके जिल्लाहरू

(च) मास

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	रामपुर मास	२०७५ (२०१८)	६४	०.८८	तराई भित्री मधेश तथा मध्य पहाडका टार तथा होचा क्षेत्रहरू (१०० देखि १२५० मिटर सम्म)
२	खजुरा मास १	२०७५ (२०१८)	६६	०.८९	तराई भित्री मधेश तथा मध्य पहाडका टार तथा होचा क्षेत्रहरू (१०० देखि १२५० मिटर सम्म)

४५

(छ) मुङ्ग

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	पुसा वैशाखी	२०३२ (१९७६)	६०	१.५	तराई
२	कल्याण	२०६३ (२००६)	६०	०.६९	तराई, चुरे पहाड र मध्यपहाड
३	प्रतिक्षा	२०६३ (२००६)	६३	०.६८६	तराई, चुरे पहाड र मध्यपहाड
४	प्रतिज्ञा	२०७५ (२०१८)	५९	१.३०	तराई भित्री मधेश तथा मध्य पहाडका टार तथा होचा क्षेत्रहरू (१०० देखि ७०० मिटर सम्म)

(ज) राजमा

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	पि.डि.आर. १४	२०७६ (२०१९)	११९	१.८६	तराईदेखि उच्च पहाड (११५ देखि २३६७ मिटरसम्म)

३. तेलहन बाली

(क) बदाम

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
---------	------------	--------------	------------	-------------------------------	-----------------

१	बी. ४	२०३७ (१९८०)	१४०	१.५	तराई, भित्री मधेश र मध्यपहाड
२	जनक	२०४५ (१९८९)	१४५	२.५	तराई, भित्रीमधेश र मध्यपहाडी क्षेत्रको सिंचाईको सुविधा नभएको बलौटे दोमट माटो भएको क्षेत्र
३	ज्योती	२०५३ (१९९६)	१३७-१५३	२.०	तराई, भित्रीमधेश र मध्यपहाडी क्षेत्रको पानी नजम्ने तथा चिम्ट्याइलो माटो नभएको क्षेत्र
४	जयन्ती	२०५३ (१९९६)	११५	२.२	तराई, भित्रीमधेश र मध्यपहाडी क्षेत्रको पानी नजम्ने तथा चिम्ट्याइलो माटो नभएको क्षेत्र
५	राजर्षि	२०६२ (२००५)	१३६	२.८४	तराई र भित्री मधेश
६	वैदेही	२०६२ (२००५)	११०	३.३	तराई र भित्रीमधेश
७	सम्मृद्धि	२०७६ (२०१९)	११०-१२५	३.१६	तराई, भित्री मधेश र मध्य पहाड

४६

(ख) तोरी

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	विकास	२०४६ (१९८९)	८५-९०	०.८	मध्यमाञ्चलदेखि सुदूरपश्चिमाञ्चलसम्मको तराई र भित्री मधेश
२	लुम्ले १	२०५३ (१९९६)	८९-१५३	०.९	पश्चिम क्षेत्रको ७०० मिटर उचाईभन्दा माथिको मध्यदेखि उच्च पहाड
३	प्रगति	२०५३ (१९९६)	९९	१.०	पूर्वी मध्यपहाड, तराई र भित्रीमधेशको असिञ्चित भूमि
४	उन्नति	२०६२ (२००५)	८६	१.०४	तराई, भित्री मधेश र कम उचाई भएको उपत्यकाको असिञ्चित क्षेत्र
५	प्रीति	२०६२ (२००५)	८३	१.२६	तराई, भित्रीमधेश र कम उचाई भएको उपत्यकाको असिञ्चित क्षेत्र
६	मोरड तोरी - २	२०७० (२०१३)	८३	०.७-०.९	तराई तथा मध्य तराई
७	जे वाई - १६, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	१६०	१.८	तराई तथा भित्री मधेशको सिंचित तथा अर्ध सिंचित क्षेत्र
८	सुखेत स्थानिय तोरी - ३ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७१ (२०१४)	८२-१००	०.९०५	मध्य पश्चिमका तराई जिल्लाहरु बाँके, बर्दिया, दाङ, मध्य पहाडका, सुखेत, दैलेख सल्यान र भेरी नदि किनारका क्षेत्रहरु ।
९	नवलपुर स्थानिय ४	२०७६ (२०१९)	९३	१.०२	तराई, भित्री मधेश र मध्य पहाडका ६०० मिटर

(ग) रायो

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	पुसा बोल्ड	२०४५ (१९८९)	११०-११५	०.९	तराई र भित्रीमधेश
२	कृष्णा	२०४६ (१९८९)	११५	१.१	मध्यमाञ्चलदेखि सुदूर पश्चिमाञ्चलसम्मको तराई र भित्रीमधेश
३	मोरङ्ग रायो/तोरा	२०७४ (२०१८)	१०२-१२०	०.९२	समुन्द्र सतहदेखि ७०० मिटर उचाईसम्मका तराई तथा भित्री मधेश

(घ) तिल

४०

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	नवलपुर खैरो तिल १	२०५७ (२०००)	८५	१.२	सिरहादेखि नेपालगञ्जसम्मका तराई
२	नवलपुर भुसे तिल १	२०५७ (२०००)	१.३	०.६५	तराई र भित्रीमधेश

४. औद्योगिक बाली

(क) उखु

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	जीतपुर १	२०५३ (१९९६)	३००-३६०	७१.०	पूर्वाञ्चल, मध्यमाञ्चल र पश्चिमाञ्चलको सिंचित तराई
२	जीतपुर २	२०५३ (१९९६)	३००-३६०	९२.०	पूर्वाञ्चल, मध्यमाञ्चल र पश्चिमाञ्चलको असिंचित तराई
३	जीतपुर ३	२०६० (२००४)	३००-३६०	७९.२	तराई
४	जीतपुर ४	२०६० (२००४)	३००-३६०	८६.०	तराई
५	जीतपुर ५ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७७ (२०२१)	३००-३६०	८१.०	नारायणी नदी पूर्वका तराई तथा भित्री मधेशका क्षेत्रहरू
६	जीतपुर ६ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७७ (२०२१)	३००-३६०	८३.०	नारायणी नदी पूर्वका तराई तथा भित्री मधेशका क्षेत्रहरू
७	जीतपुर ७ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७७ (२०२१)	३००-३६०	८३.०	नारायणी नदी पूर्वका तराई तथा भित्री मधेशका क्षेत्रहरू

(ख) जुट

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	इटहरी १ (सेतोपात)	२०५६ (१९९९)	११८	३.४	पूर्वी तराई
२	इटहरी २ (सुनौलो पात)	२०५६ (१९९९)	११६	३.३	पूर्वी तराई

(ग) अदुवा

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	कपुरकोट अदुवा १	२०५८ (२००१)	२२५-२४०	२२-३८	१६०० मिटर उचाईसम्मको भित्रीमधेश, मध्यपहाड र बेसी
२	कपुरकोट अदुवा २	२०७३ (२०१६)	२४०-२६०	३२.७५	भित्री मधेश, मध्य पहाड र बेसी १६०० मिटर उचाई सम्म

(घ) हलेदो/बेसार

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	कपुरकोट हलेदो - १	२०७१ (२०१४)	२४५ -२६०	२७.८	मध्य पहाडको असिन्चीत पाखोबारी
२	कपुरकोट हलेदो - २	२०७४ (२०१८)	२४५ -२६०	३४.०५	समुन्द्र सतहदेखि १६०० मिटर उचाईसम्मका तराई तथा भित्री मधेश

(ङ) अलैंची

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	रामसाई(पञ्जीकरण मात्र)	२०७७ (२०२१)	फुल फुलेको ९० दिनमा	०.६२	१५०० देखि २२०० मि. उचाई सम्मका क्षेत्रहरु
२	गोलसाई(पञ्जीकरण मात्र)	२०७७ (२०२१)	फुल फुलेको ९० दिनमा	०.७०	१२०० देखि १६०० मि. उचाई सम्मका क्षेत्रहरु
३	डम्बरसाई(पञ्जीकरण मात्र)	२०७७ (२०२१)	फुल फुलेको ८५ दिनमा	०.७०	६०० देखि १२०० मि. उचाई सम्मका क्षेत्रहरु
४	भलाङ्गि(पञ्जीकरण मात्र)	२०७७ (२०२१)	फुल फुलेको ९० दिनमा	०.७०	१५०० देखि २२०० मि. उचाई सम्मका क्षेत्रहरु
५	भलाङ्गि(पञ्जीकरण मात्र)	२०७७ (२०२१)	फुल फुलेको ८० दिनमा	०.९०	६०० देखि १२०० मि. उचाई सम्मका क्षेत्रहरु

(च) सूती

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	बेलाचापी १	२०४६ (१९८९)	६०-७०	०.९	तराई

(छ) कपास

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	ट्याम्कट एस.पी. ३७	२०३४ (१९७७)	६०-७०	०.९	मध्यमाञ्चल र सुदूर पश्चिमाञ्चल

५. तरकारी बाली

४८

(क) आलु

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	कुफ्री ज्योति	२०४९ (१९९२)	११०	२३	पहाडमा वर्षे बालीको लागि माघ, फाल्गुण र चैत्र, हिउँदेबालीको लागि असोज र कार्तिकमा तथा कम वर्षा हुने पश्चिमका उच्च पहाडका लागि असार र साउन
२	कुफ्री सिन्दुरी	२०४९ (१९९२)	११०-१२०	२३	तराईमा हिउँदे बालीको रूपमा, असोजदेखि मंसिरसम्म र तल्लोपहाडी भेगमा कार्तिकदेखि पुससम्म
३	डेजिरे	२०४९ (१९९२)	९०-१२०	१८	तराईमा हिउँदेबालीको रूपमा असोज र कार्तिक, मध्यपहाड र तल्लोपहाडमा भाद्र र असोज तथा मध्य पहाडदेखि उच्च पहाडमा वर्षेबालीको रूपमा माघ र फागुन
४	जनकदेव	२०५६ (१९९९)	११०	३९.४	मध्य तथा उच्च पहाडी क्षेत्रमा गृष्म ऋतु, उपत्यका तथा तराई क्षेत्रमा शरद ऋतु र कम पानी पर्ने उच्च पहाडी क्षेत्रमा वर्षा ऋतु
५	खुमल सेतो १	२०५६ (१९९९)	११०	३८.७	मध्य तथा उच्च पहाडी क्षेत्रमा गृष्म ऋतु, कम पानी पर्ने उच्च पहाडी क्षेत्रमा र मध्यपहाडी क्षेत्रमा शरद ऋतु
६	खुमल रातो २	२०५६ (१९९९)	९५	३६.२	तराई, भित्रीमधेश तथा खोंचहरुमा शरद ऋतु
७	खुमल लक्ष्मी	२०६५ (२००८)	१२०-१४०	२४-२८	मध्य तथा उच्च पहाडी भेग - वर्षे बाली, सुख्खा उच्च पहाडी भेग - मनसून बाली, तराई तथा भित्री मधेश- शरद तथा हिउँदे बाली
८	आई पी वाई ८	२०६५ (२००८)	११०-१२०	२५-२७	तराई तथा भित्री मधेश
९	खुमल उज्वल	२०७१ (२०१४)	१०० - १२०	२५	मध्य पाहाड देखि उच्च पहाडी क्षेत्र

१०	खुमल उपहार	२०७१ (२०१४)	१००-१२०	२४	तराई र मध्य पहाडको १२०० मिटर उचाइ सम्म ।
११	टि पि एस - १ - (पञ्जीकरण मात्र)	२०७१ (२०१४)	११०-१२०	३५-४०	तराई र मध्य पहाडको सिंचित क्षेत्र
१२	टि पि एस - २ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७१ (२०१४)	११०-१२०	३०-३५	तराई र मध्य पहाडको सिंचित क्षेत्र
१३	खुमल विकास	२०७५(२०१८)	१००-११०	२५.७५	मध्य पहाड देखि उच्च पहाडी क्षेत्र (१२०० मिटर देखी ३००० मिटर सम्म
१४	कार्डिनल (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	८०-११०	१८-३०	तराईदेखि पहाड सम्म -करिव १०० देखि ४००० मि. सम्म)
१५	रोजिता (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	१२०-१४०	१०-१४	मध्य र पूर्व उच्च पहाडी क्षेत्र (१६०० देखि ३५०० मि. सम्म)
१६	एम.एस.४२.३ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	१००-१२०	१०-२४	तराईदेखि पहाडी उपत्यका तथा खोंच (१०० देखि १६०० मि. सम्म)

४८

(ख) काउली

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	काठमाडौं स्थानीय	२०४६ (१९९०)	११०-१२०	२५.०	तराई, पहाड र उच्च पहाड
२	डोल्या स्नोवल	२०५१ (१९९४)	११०-१२०	१५	तराई, मध्यपहाड र उच्च पहाड
३	सर्लाही दिपाली	२०५१ (१९९४)	५५-६०	८.०	तराई र मध्यपहाड
४	एन एस ६० एन, F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	५५-६०	२६-३०	तराई र पहाड
५	एन एस १०६ ,F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७०-७५	२८-३४	तराई ,पहाड र उच्च पहाड
६	एन एस ९० ,F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	९०-९५	४०-६०	तराई ,पहाड र उच्च पहाड
७	अन्ना ९०, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	९०	४५-५६	तराई ,पहाड र उच्च पहाड
८	अन्ना कप, F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	६०	३०	तराई ,पहाड र उच्च पहाड
९	रेनी , F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	८१	३६-४०	तराई ,पहाड र उच्च पहाड
१०	डमी, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७०	४०-४४	तराई ,पहाड र उच्च पहाड
११	युमिको ,F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७५	२६-३०	तराई ,पहाड र उच्च पहाड
१२	स्नो ब्रेष्ट F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७०-७५	३०-४०	तराई ,पहाड र उच्च पहाड

१३	हवाईट फ्ल्यास, F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	११०	४५	मध्ये पहाड
१४	मिल्कीवे, F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	१२०	५२.५	पहाड र उच्च पहाड
१५	क्यान्डिड चार्म F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	११०	५२.५	तराई र मध्ये पहाड
१६	युकोन F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	११०	५६	तराई र मध्ये पहाड
१७	नेपा हवाईट F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	१००	३८	तराई र मध्ये पहाड
१८	स्नो क्राउन F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७०	२२-२५	तराई र पहाड
१९	स्नो मिस्टीक F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	८०	३५-४०	तराई र पहाड
२०	स्नो ग्रेस F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७३	३५-४०	तराई र पहाड
२१	नेपा ६०, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	५५	२६-२८	तराई र पहाड
२२	स्नो डोम F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	८५	४०-४५	तराई र पहाड
२३	हवाईट कप , F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	५०-५५	१५-१६	तराई र पहाड
२४	हवाईट किड ,F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७०	१८-२०	तराई र पहाड
२५	हवाईट कलाउड, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७०-७५	२२-२३	तराई र पहाड
२६	हवाईट डायमण्ड , F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	८०-८५	३६	तराई र पहाड
२७	स्नो मून,F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	९०-१००	४०-४४	तराई र मध्यपहाड
२८	सिल्वरकप ६०, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	५०-६०	२४-३०	मध्यपहाड र तराई
२९	सिल्वरमून ६० , F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	५०-६०	२०-२६	मध्यपहाड र तराई
३०	रेमी , F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	५०-६०	२४-३०	मध्यपहाड र तराई
३१	हवाईट टप, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	९०	४२	मध्यपहाड र तराई
३२	सुपर हवाईट टप, F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	९५	५६	मध्यपहाड र तराई
३३	देवि २, F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	११५	४८	मध्यपहाड र तराई
३४	एन २२, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	१३०	६०	मध्यपहाड र तराई
३५	निम्पु , F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	८०	२८	मध्यपहाड र तराई
३६	हवाईट मुन, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	१२५	४८	मध्यपहाड र तराई
३७	स्नो वेभ F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	६०-६५	५०-५५	तराई र मध्य पहाड
३८	जुली F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	५०-५५	३५-४०	तराई र मध्य पहाड
३९	फुजिएमा F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	७०-८५	३५	तराई र मध्य पहाड
४०	खुमल ज्यापू	२०७२ (२०१५)	६५-८०	२९.७	मध्य पहाडी क्षेत्र

४१	बर्खा F1(पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	६०-६५	३४-३९	मध्य पहाडको सिंचित क्षेत्र
४२	गिरिजा F1(पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	८५-९०	४४	मध्य पहाडको सिंचित क्षेत्र
४३	विस्टलर F1(पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	७७-८०	३६	तराईको सिंचित क्षेत्र

(ग) मूला

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	मिनोअर्ली	२०४६ (१९९०)	४०-४५	२६	तराई, पहाड र उच्च पहाडको सिंचित भूमि
२	ह्वाइट नेक	२०५१ (१९९४)	६०-६५	३५	मध्यपहाड
३	प्युठाने रातो	२०५१ (१९९४)	७०-८०	४३	मध्यपहाड
४	चालीस दिने	२०५१ (१९९४)	३५-४५	२८	तराई र मध्यपहाड
५	टोकनासी(पञ्जीकरण मात्र)	२०५१ (१९९४)	५२-६०	३१	११०० मिटरदेखि १७०० मिटरसम्मको मध्यपहाड
६	धनकुटे(पञ्जीकरण मात्र)	२०५१ (१९९४)	५५-६०	४२	११०० मिटरदेखि १७०० मिटरसम्मको मध्यपहाड
७	अल सिजन ह्वाइट (पञ्जीकरण मात्र) OP	२०६६ (२०१०)	७०	२०-३०	तराई, पहाड र उच्च पहाड
८	मिनोअर्ली लड ह्वाइट (पञ्जीकरण मात्र) OP	२०६६ (२०१०)	५५-६०	२०-३०	तराई, पहाड र उच्च पहाड
९	बाइ आर ह्वाइट स्प्रिड F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	६०-६५	४०-८०	तराई र पहाड
१०	मिनोअर्ली लड ह्वाइट F ₁ - पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	५५-६०	४०-६०	तराई र पहाड
११	ग्रीन बो, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र) OP	२०६६ (२०१०)	७०	४०-६०	तराई र पहाड
१२	ट्रिपिकल क्रस, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४०-४५	४०-६०	तराई र पहाड
१३	ग्रीन नेक, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	४०-५०	५-७	मध्य, पहाड र तराई
१४	वि एन ४२९, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	६०	४०-४५	मध्य पहाड
१५	रक - ४५ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	४५-५० १४०	४४-५० ०.८-०.९ बीउ	तराई र मध्यपहाड

(घ) सलगम

क्र. सं	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	पर्पल टप	२०४६ (१९९०)	६०-७०	२३	तराई, पहाड र उच्च पहाड
२	फुयुनोसो , F1, (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	५०-६०	१०-१८	मध्यपहाड र तराई
३	काठमाण्डौ रातो	२०७३	६५	३०.६०	समुन्द्र सतहबाट १००० देखि १५०० मिटर सम्मको मध्य पहाड

(ङ) रायो साग

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	खुमल चौडापात	२०४६ (१९९०)	५०-६०	३५.०	तराई, पहाड र उच्च पहाड
२	मार्फा चौडापात	२०५१ (१९९४)	५५-६५	२८.०	मध्यपहाड र उच्च पहाड
३	खुमल रातोपात	२०५१ (१९९४)	६०-७०	२८.०	मध्यपहाड र उच्च पहाड
४	ताङ्गखुवा रायो	२०५१ (१९९४)	३०-३६	३१.०	११०० मिटरदेखि १७०० मिटरसम्मको मध्यपहाड
५	माईक जायन्ट, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३५-४०	१	तराई र पहाड
६	रेड जायन्ट, OP(पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३५-४०	१	तराई र पहाड
७	गुजमुज्जे रायो (पञ्जीकरण मात्र)	२०७१ (२०१४)	२४० -२७०	२ . Seed ३० Fresh	समुन्द्र सतहबाट १५०० देखि १८०० मिटर सम्मको पहाडी क्षेत्र ।
८	डुडे रायो (पञ्जीकरण मात्र)	२०७१ (२०१४)	२४०	२. Seed ३५ Fresh	समुन्द्र सतहबाट १५०० देखि १८०० मिटर सम्मको पहाडी क्षेत्र ।
९	मनकामना रायो (स्थानिय) (पञ्जीकरण मात्र)	२०७७ (२०२१)	मौसमी पहिलो उत्पादन २८ दिन	३६	समुन्द्र सतहबाट ८०० देखि १६०० मिटर उचाई सम्मको पहाडी क्षेत्र ।

(च) प्याज

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	रेड क्रियोल	२०४६ (१९९०)	६०	१५	तराई, पहाड र उच्च पहाड तीनै भौगोलिक क्षेत्रमा क्रमशः कार्तिकदेखि मांसिर, भाद्रदेखि कार्तिक र फागुनदेखि चैत्रसम्म लगाउने
२	सुपरेक्स F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	१३०-१५०	३५-३८	तराई र पहाड
३	टि आई १७२ ,F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	१३०-१५०	३२-३५	तराई र पहाड
४	भेनसु, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३००	४५	तराई र पहाड
५	विन्टर सिल्भर, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३००	४५	तराई र पहाड
६	नासिक - ५३(पञ्जीकरण मात्र)	२०६८(२०१२)	१३०-१६५	१६.६-२०.०	तराई र मध्य पहाड
७	वैतडी स्थानिय प्याज (पञ्जीकरण मात्र)	२०७७(२०२०)	१७०-२३०	४०-५०	सुदूरपश्चिम प्रदेशको १०००-२००० मिटर उचाई सम्मका क्षेत्रहरू

(छ) गोलभेडा

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	पुसारुवी	२०४६ (१९९०)	६०	१५.०	तराई र पहाड
२	रोमा	२०५१ (१९९४)	६५-७०	१२-१५	तराई र मध्यपहाड
३	मनप्रेक्स	२०५१ (१९९४)	८०-९०	२०-४०	मध्य र उच्च पहाड
४	एन.सी.एल. १	२०५१ (१९९४)	६५-७०	२०-३०	तराई र मध्यपहाड
५	सृजना,F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७०-८०	१०५-११०	मध्यपहाड: ८०० मि.देखि १६०० मि. तराई: १५० मि. माथि
६	गौरव ५५५, F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२००९)	१००-१०५	१०६	तराई तथा मध्य पहाड
७	अमिता , F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	९५-१००	९६.२	तराई तथा मध्य पहाड
८	एन एस ८१५, F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७०-८०	८०-९०	तराई र पहाड
९	एन एस ७१९, F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७८-८०	८०-९०	तराई र पहाड तथा रिभर बेसिन
१०	स्वरक्षा , F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७५-८०	८०-९०	तराई र पहाड
११	एन एस २५३५, F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७५-८०	१४०-१५०	तराई र पहाड
१२	एन एस ५३, F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	८०-८५	९०-१००	तराई र पहाड
१३	सेन्सु , F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	१०७	११५	तराई र पहाड

१४	सेरेस्, F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	११२	१०५	तराई र पहाड
१५	स्पेक्ट्रा, F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	१०१	१२२	तराई र पहाड
१६	एस्ट्रा ७७, F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	१०३	१३१	तराई र पहाड
१७	नोभा, F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	१०७	१५२	तराई र पहाड
१८	मारिना, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	१०५	११३	तराई र पहाड
१९	भि एल ४४३, F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	१०४	१४०	तराई र पहाड
२०	माकिस्, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	६०-७०	३०	तराई तथा मध्यपहाड
२१	दलिला, F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	६०-७०	३०	तराई, मध्य तथा उच्चपहाड
२२	टी. - ३०, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६९(२०१२)	६०-६५	५७	तराई भित्री मधेस र पहाड
२३	सुर्य - १११ F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	१००-१०५	६०.५	तराई र मध्य पहाड
२४	अमरुता F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	६०-७०	४०-५०	तराई क्षेत्र
२५	मिन्टो F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	६०-६५	१००-१२०	तराई र मध्य पहाड
२६	अभिलाषF ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)		७९	तराईको सिंचित क्षेत्र
२७	अभिरल F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)		८३	तराईको सिंचित क्षेत्र
२८	रेड कभर F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	७०-८०	७५-८५	तराईको सिंचित क्षेत्र
२९	रेड ग्लोरी F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	७०-८०	७०-८०	तराईको सिंचित क्षेत्र
३०	खुमल गोलभेडा हाईब्रिड-२ F ₁ (एचए.आर.१४ X एचडी.आर.७)	२०७७ (२०२१)	६६	७४.५०	तराई र मध्य पहाड
३१	खुमल गोलभेडा हाईब्रिड-३ F ₁ (एचए.आर.१४ X एचडी.आर.७)	२०७७ (२०२१)	६५	७२.४०	तराई र मध्य पहाड

(ज) गाजर

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	नानटिस फोर्टे	२०४६ (१९९०)	९०-१००	१२.०	तराई, पहाड र उच्च पहाड
२	न्यु कुरोदा, (पञ्जीकरण मात्र) OP	२०६६ (२०१०)	१००	५०-६०	तराई ,पहाड र उच्च पहाड
३	नेपा ड्रिम , F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	१२०	२५	तराई र पहाड
४	सिग्मा, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	१२०	२५	तराई र पहाड

५	कुरोदा मार्क II, F ₁ , (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	५०-६०	५-७	मध्य पहाड र तराई
---	---	-------------	-------	-----	------------------

(भ) बन्दा

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	कोपनहेगन मार्केट	२०५१ (१९९४)	७०-९०	३५	तराई र मध्यपहाड
२	नेपा गिन ७७७, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	८५-९०	७५	तराई तथा मध्य पहाड
३	बिगसन १७, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	९५-१००	८०	उच्च पहाड
४	नेपा राउण्ड, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	९०	७५	तराई
५	सुपर गिन, F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	९०-१००	४०-५०	तराई ,पहाड र उच्च पहाड
६	रेयर बल, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	९०	३६-४०	तराई , पहाड र उच्च पहाड
७	गिन कोरोनेट, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७५-८०	३५-३८	तराई र पहाड
८	नेपा स्टार, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७५-८०	२२-२५	तराई र पहाड
९	टि ६२१ , F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	५५-६०	१८-२०	तराई र पहाड
१०	रुबि किड, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७५	२२-२५	तराई र पहाड
११	समर कस, F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	५३-५८	४५-६०	तराई र पहाड
१२	गिन हिरो, F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	५३-५८	४५-६०	तराई र पहाड
१३	नेपा म्याजिक, F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	६०-६५	४५-६०	तराई र पहाड
१४	बोनस, F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	८०-८५	६०-७०	तराई र पहाड
१५	गोल्डेन बल, F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४८-५३	४५-६०	तराई र पहाड
१६	क्षितिज, F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	५३-५८	४५-६०	तराई र पहाड
१७	ऋषि, F ₁ पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	६०-६५	४५-६०	तराई र पहाड
१८	ग्रीन काउन, F ₁ -पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	७५-८०	२०-२५	मध्य पहाड
१९	ग्रीन टप, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	११०	४८	मध्य पहाड र तराई
२०	एन एस आर, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	१००	४२	मध्य पहाड र तराई
२१	के एफ ६५, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	९५	३९.२	मध्य पहाड र तराई
२२	एन ७६६, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	१००	४८	मध्य पहाड र तराई

२३	ग्रीन हट, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	७५-८०	५०-६०	तराई, पहाड र उच्च पहाड
२४	वाई आर होनाम, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	७५-८०	५०-६०	तराई, पहाड र उच्च पहाड
२५	एशिया एक्सप्रेस, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	५५	४०-५०	तराई र मध्य पहाड
२६	जेनिथ F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	५५-६५	४०	तराई डबल
२७	फुटोस्की F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	९०	३०-४५	तराई , मध्य पहाड
२८	वन्डर बल F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	९२-९६	७१.७	मध्य पहाडको सिंचित क्षेत्र
२९	ग्रीन च्यालेन्जरमन्सान्टो F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	९२-९६	५६.४१	मध्य पहाडको सिंचित क्षेत्र
३०	मिलेनियम-१११ F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	८७	६५-७०	तराईको सिंचित क्षेत्र
३१	सौर्या F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	८६-९७	६०-६७	तराईको सिंचित क्षेत्र

(ब) तनेबोडी

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	खुमल तने	२०५१ (१९९४)	६०-७०	४.५	तराई र मध्यपहाड
२	सर्लाही तने	२०५१ (१९९४)	५०-६०	७.०	तराई र मध्यपहाड
३	चन्द्रा ०४१, (पञ्जीकरण मात्र) OP	२०६६ (२०१०)	४८	३३	तराई र मध्यपहाड
४	कर्मा स्टीकलेस (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	४५	१५	तराई र मध्य पहाड
५	एनओ - ३२४ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	६०-६५	४.६	तराई , मध्य पहाड र उच्च पहाड
६	सीला -४६४ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	३५-४०	५	तराई र मध्य पहाड
७	ग्रेटवाल- ०२(पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)		१४.२-२४.६	पहाडी सिंचित र अर्धसिंचित क्षेत्र र काठमाडौं उपत्यका आसपास
८	ग्रेटवाल- ०३(पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)		१६.६-३१.४	पहाडी सिंचित र अर्धसिंचित क्षेत्र र काठमाडौं उपत्यका आसपास

(ट) घिउ सिमी

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	त्रिशुली सिमी	२०५१ (१९९४)	७०-७५	१४.०	मध्य र उच्च पहाड
२	भांगे सिमी	२०५१ (१९९४)	५०-५५	९.०	तराई र मध्य पहाड
३	मन्दिर (पञ्जीकरण मात्र) OP	२०६६ (२०१०)	४६	१२	तराई र मध्यपहाड
४	खैरो घिउ सिमी (पञ्जीकरण मात्र)	२०७७ (२०२१)	कोसा: ८५ देखि ९० दाना: ११० देखि ११५	कोसा: १६.५२ दाना: ३.१३	दोलखा जिल्ला लगायत आसपासका क्षेत्रहरू

(ठ) केराउ

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	सर्लाही आर्केल	२०५१ (१९९४)	६०-६५	५-७	तराई, मध्य र उच्च पहाड
२	न्यू लाईन	२०५१ (१९९४)	८५-९०	६-८	तराई र मध्य पहाड
३	सिक्किमे	२०५१ (१९९४)		२५-३०	तराई, मध्य र उच्च पहाड

(ड) भेडे खुर्सानी

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	क्यालिफोर्निया	२०५१ (१९९४)	८०-९०	१६-२०	तराई, मध्य र उच्च पहाड
२	सागर (पञ्जीकरण मात्र) OP	२०६६ (२०१०)	६५-७५	३६	तराई र मध्यपहाड
३	एन एस ६३२, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	६५	४४-५०	तराई र पहाड

(ढ) खुर्सानी

क्र.स.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाकने दिन	उत्पादन क्षमता (मै. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	ज्वाला	२०५१ (१९९४)	६०-७०	२५-३०	तराई, मध्य र उच्च पहाड
२	कर्मा ७४७, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७०	४०	तराई र मध्यपहाड
३	कर्मा ७७७, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	६५	६०	तराई र पहाड
४	नेपा हट, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	१२०	४०	तराई र मध्यपहाड
५	अन्ना ३, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७०-७५	४०-४४	तराई र पहाड
६	एन एस १७०१, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७५-८५	८०-९०	तराई र मध्यपहाडका नदी किनारहरु
७	एन एस ११०१, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७०-८०	७०-७४	तराई र मध्यपहाडका नदी किनारहरु
८	गोली, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७०-८०	७०-७६	तराई र मध्यपहाडका नदी किनारहरु
९	आकास, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७५-८५	५०-५६	तराई र मध्यपहाडका नदी किनारहरु
१०	बिग मामा ३, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	९५	५०	तराई र पहाड
११	ओमेगा, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	११५	५०	तराई र पहाड
१२	सुपर तारा, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	११८	४०	तराई र पहाड
१३	मार्शल, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	११५	३५	तराई र पहाड
१४	प्रिमियम F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	८०-८५	२५-३०	तराई र मध्य पहाड
१५	फाएर क्याम्प(पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	१४४	१२-१४	तराईको सिंचित क्षेत्र
१६	हट सट (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	१४४	१३-१५	तराईको सिंचित क्षेत्र

(ण) भण्टा

क्र.स.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाकने दिन	उत्पादन क्षमता (मै. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	नुकी	२०५१ (१९९४)	६०-६५	२५-३०	तराई र मध्य पहाड
२	एन एस ७९७, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	५५-६०	३०-४०	तराई र मध्यपहाडका नदी किनारहरु
३	अर्का केशव (पञ्जीकरण मात्र) OP	२०६६ (२०१०)	७०-७५	२०-२४	तराई र मध्यपहाडका नदी किनारहरु
४	रुनाको, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७(२०१०)	६०-७०	१०	तराई, पहाड र उच्च पहाड
५	मायालु - ५५५ F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	७५	४५	तराई र मध्य पहाड
६	साम्ली F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	४५-५०	५०	तराई
७	आशा F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	६०-६५	६०-७०	तराई र मध्य पहाड

(त) धिरौला

क्र.स.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	कान्तिपुरे	२०५१ (१९९४)	११०-१२०	१५-१८	मध्य पहाड
२	न्यु नारायणी, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४५	१३	तराई र मध्यपहाडका
३	गिता, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४०	३८	तराई र मध्यपहाडका
४	एन एस ४४५, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४०-४५	२४-३६	तराई र मध्यपहाड
५	एन एस ४४९, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४०-४५	२०-३०	तराई र मध्यपहाड
६	सरिताF ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	४५-५०	५०-७०	तराई
७	सिन्धुF ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	५०-६०	५०-७०	तराई

(थ) काँक्रो

क्र.स.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	कुश्ले	२०५१ (१९९४)	७५-८०	१५-१८	तराई र मध्य पहाड
२	एन एस ४०४, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३०-३५	२.४-३.२	तराई र पहाड
३	एन एस ४०८, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४३-४५	४	तराई र पहाड
४	चाँदनी, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३६	५८	मध्यपहाड
५	सिमरन, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३५	६३	मध्यपहाड
६	कोपिला, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३५	६५	तराई र मध्यपहाड
७	कर्मा, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३५	६३	तराई र मध्यपहाड
८	गौरी ७५७, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३५	६३	तराई र मध्यपहाड
९	हिमाल, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३५-३७	६०	मध्यपहाड
१०	गरिमा, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४५-४८	५५	तराई र मध्यपहाड
११	सन्जय, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३५-३७	६१	मध्यपहाड
१२	सिता ८८८, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३४	६६	मध्यपहाड
१३	शाहिनी १, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३६	६८	तराई

१४	शाहिनी २, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३७	६८	तराई
१५	निन्जा १७९, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३५	६३	तराई र मध्यपहाड
१६	नेपा टुसी, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४०-५०	१५-१८	तराई र पहाड
१७	नेपा टुसी १०३, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४०-५०	१८-२०	तराई र पहाड
१८	डयाडी २२३१, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३५	३०-४०	तराई र पहाड
१९	लक्की स्टार, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३५	३०-४०	तराई र पहाड
२०	डाइनेष्टी, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४२	४०-६०	तराई र पहाड
२१	बेली F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४०	५०-७०	तराई र पहाड
२२	म्याजेष्टी, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४०	५०-७०	तराई र पहाड
२३	कानेना, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	३५-४०	१५-२०	मध्य पहाड र तराई
२४	एल. - ३३३ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६९ (२०१२)	५२	२७.१	तराई भित्री मधेस र पहाड
२५	राजा F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	४५	६५	तराई
२६	मालिनी F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	४३-४५	४५-४८	तराई
२७	एनओ- १२९ F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	५५	३२	तराई र मध्य पहाड
२८	भक्तपुर लोकल (दर्ता)	२०७५ (२०१८)	६०-६५	३०-३५	६०० देखी १६०० मिटर उचाई सम्म ।

(द) स्ववास फर्सी

क्र.स.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	असारे स्ववास	२०५१ (१९९४)	६०-८०	९७.८	तराई र मध्य पहाड
२	अन्ना १०१, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	६५-७०	४०-५०	तराई र पहाड
३	अन्ना २०२, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	६५-७०	३६-४०	तराई र पहाड
४	अन्ना ३०३, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	६५-७०	४०	तराई र पहाड
५	सनी हाउस, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	५०-५२	५१.८	तराई र पहाड
६	टुरु ग्रीन, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३८-४३	२९	तराई र पहाड
७	सोन्डो भि, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३८-४३	२५	तराई र पहाड
८	लड ग्रीन, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	५३-५८	२५	तराई र पहाड

९	हनि डेजर्ट, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	९०-९५	१८	तराई र पहाड
१०	डेभिन्च -पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	६०-७५	१०५	मध्य पहाड र तराई
११	स्टार व आई जुकिनी (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	५०-५५	११०	मध्य पहाड र तराई
१२	ग्रे जुकिनी (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	४५	८०	तराई र मध्य पहाड
१३	सुपर स्ववास बल (पञ्जीकरण मात्र)	२०७५(२०१८)	४०-४५	२८-३१	मध्य पहाडको सिंचित क्षेत्र ।

(ध) स्वीस चार्ड

क्र.स.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	सुसाग	२०५१ (१९९४)	६०-७०	२०-३५	तराई, मध्य र उच्च पहाड

(न) तीते करेला

क्र.स.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	हरियो करेला	२०५१ (१९९४)	९०-१००	२०-२५	तराई र मध्य पहाड
२	चन्द्रा, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४८-५०	१९.८	तराई र मध्यपहाड
३	लक्ष्मी ५५५, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	५०	२८	तराई ,मध्यपहाड तथा उच्च पहाड
४	पिपल, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	५०	२०.९	तराई ,मध्यपहाड तथा उच्च पहाड
५	कोमल F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४८-५०	३५.६	तराई ,मध्यपहाड तथा उच्च पहाड
६	सम्बृद्धि, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४८-५०	३५.८	तराई ,मध्यपहाड तथा उच्च पहाड
७	हिरा, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४८-५०	२४.३	तराई
८	एन एस ४५४, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४०-५०	४०-४५	तराई र पहाड
९	एन एस १०२४, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४०-५०	४०-४५	तराई र पहाड
१०	एन एस ४३४, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४०-५०	४४-४८	तराई र पहाड
११	पाली, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	४०-५०	४५-५०	तराई, पहाड र उच्च पहाड

१२	केशव -७७७F1(पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	५०	२८.५	तराई र मध्य पहाड
१३	हरीत F1(पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	६०-७०	३०-३५	तराई र मध्य पहाड
१४	रमन F1(पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	६०-६५	३५-४०	तराई
१५	माया F1(पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	४५	४०-४५	तराई र मध्य पहाड
१६	सि.जी. ०१ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७५(२०१८)	८०-९९	१८-२२	पूर्वी तराई
१७	सि.जी. ०२ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७५(२०१८)	८०-९९	१५-१९	पूर्वी तराई

(प) रामतोरिया

क्र.स.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	पार्वती	२०५१ (१९९४)	५०-६०	१२-१६	तराई, मध्य र उच्च पहाड
२	अर्का अनामिकाOP(पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४०-४५	२४-३२	तराई, मध्यपहाड र उच्च पहाड
३	जया F1(पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	४५-५०	१३-२०	तराई

(फ) पालुङ्गो

क्र.स.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	हरिपाते	२०५१ (१९९४)	४०-४५	१२-१६	तराई, मध्य र उच्च पहाड
२	डब्लु किड, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	१२०	१८-२७	तराई, र पहाड
३	एशिया डोड चो, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	५०-६०	१०-१८	मध्य पहाड र तराई
४	एशिया वोल डोड, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	५०	१०-१८	मध्य पहाड र तराई
५	पाटने पालुङ्गो (पञ्जीकरण मात्र)	२०७४ (२०१८)	५०-५५	१६.६०	समुन्द्र सतहदेखि २१०० मिटर उचाईसम्मका तराई, पहाड र उच्च पहाड
६	काङ्गकोङ्ग (थाइ पालुङ्गो) (पञ्जीकरण मात्र)	२०७७ (२०२०)	३०-३५	१०७.६० (पहाड) ५४.२४ (तराई)	मध्य पहाड देखि तराईको सिंचित क्षेत्र

(ब) ब्रो काउली

क्र.स.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	प्रिमियम कप, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	६०-६५	२१-२३	तराई, र पहाड

२	सेन्ताउरो, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	६८	२२-२५	तराई ,र पहाड
३	ग्रीन पिया, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	८५	१६-१७	तराई ,र पहाड
४	साकुरा, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	९५	१०-१२	मध्य पहाड
५	एभरेष्ट ग्रीन, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	९५	२५-३०	तराइ र मध्य पहाड
६	किड डोम, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	८५-९०	१६-२४	तराइ र मध्य पहाड
७	अर्ली यु, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	६०-६५	१२-१८	तराइ र मध्य पहाड
८	नोक गक, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	८५-९०	१६-२४	तराइ र मध्य पहाड

(भ) तर्बुजा

क्र.स.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	लक्ष्मी ७४७, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७०-७५	२०.५	तराई
२	लक्ष्मी ७६७, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७५-८०	३०.५	तराई
३	मस्ताना F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	६५-७०	७०-८०	तराई

(म) फर्सि

क्र.स.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	सोनार ०२२, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७५-८०	५५	तराई

(य) लौका

क्र.स.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	काभेरी, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४५-५०	४०-५०	तराई र पहाड
२	एन एस ४२१, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४५-५०	४४-५६	तराई र पहाड
३	एन एस ४४३, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४३-५०	३०-४०	तराई र पहाड
४	अनमोल, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	६०	१२	तराई, पहाड र उच्च पहाड

(र) पाटे घिरौला

क्र.स.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	ह्यु क्यु ५०१, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४०	२३	तराई र मध्यपहाड
२	एन एस ४०१, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४०-४५	४४-४८	तराई र पहाड

(ल) धनिया

क्र.स.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	लोटस OP(पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४०-५०	११.८	तराई , र मध्यपहाड
२	सुरभी OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३५	१६-२०	तराई , मध्यपहाड र उच्च पहाड
३	अमेरिकन लङ्ग स्ट्यान्डीड (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	४५-५०	१२.२	तराई र मध्य पहाड
४	एक्स एम एल एनओ -४६५ F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	३५	७.२	तराई , मध्य पहाड र उच्च पहाड
५	रामसेस F1(पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	५०-६०	६-७	तराई र मध्य पहाड

(व) चिचिण्डा

क्र.स.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	कर्णाली, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४५	३०	तराई र मध्यपहाड

(श) कुरिलो

क्र.स.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	मेरी वाशिङटन ५०० डब्लु, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	२१०	६	तराई , मध्यपहाड र उच्च पहाड

(ष) पार्सले

क्र.स.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	पार्सले ग्रीन कारपेट(पञ्जीकरण)	२०६६ (२०१०)	६०-६५	१	तराई , र पहाड

	मात्र)OP				
--	----------	--	--	--	--

(स) ग्यांठकोपी

क्र.स.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	नेपा बल, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४०-५०	१५	तराई, र पहाड
२	सम्राटOP(पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	६०	१५	मध्य पहाड

(ह) पाकचोय

क्र.स.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	टेष्टी ग्रीन F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४५-५०	४८-५७	तराई र पहाड
२	चोको OP(पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	४०-५०	२	तराई र मध्य पहाड
३	एनओ -४१६ F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	२५०	१६	तराई तथा पहाड

(क्ष) जिरीको साग

क्र.स.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	ग्रीन स्पान, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	५०-५५	४-५	तराई, मध्यपहाड र उच्च पहाड
२	ग्रीन वेभOP(पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४०-४५	१	तराई र मध्यपहाड तथा नदी किनारहरु
३	न्यु रेड फायरOP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	५०-५५	१	तराई र मध्यपहाड तथा नदी किनारहरु

(त्र) चुकन्दर

क्र.स.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	मधुर OP(पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	६०-७०	२४-३६	तराई र पहाड

(ज्ञ) चाईनिज बन्दा

क्र.स.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	ब्लुज,F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	५५-६०	२२-२५	तराई र पहाड

२	स्प्रीड सन - ६०(पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	७५-८०	२०-२५	मध्य पहाड
३	सि आर चुन दे गिल, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	६५-७०	४०-५०	तराईर मध्य पहाड

ज्ञ१) चम्सुर

क्र स.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	ठिमी चम्सुर(पञ्जीकरण मात्र)	२०७४ (२०१८)	४५-५०	८	समुद्र सतहदेखि १२०० मिटर उचाईसम्मको तराई, मध्य र उच्च पहाड

ज्ञ२) लट्टे

क्र स.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	रामेछाप हरियो(पञ्जीकरण मात्र)	२०७५ (२०१८)		८.६८	२०० देखि १६५० मिटर उचाईसम्मको अर्धसिंचित क्षेत्र
२	लाल मार्से (पञ्जीकरण मात्र)	२०७७ (२०२१)	१७५	३.१०	समुन्द्र सतहबाट १५०० देखि २००० मिटर उचाई भएका हुम्ला, जुम्ला वा समान हावापानी भएका कर्णाली प्रदेशका आसपासका जिल्लाहरु

ज्ञ ३) सिमी

क्र स.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	लङ्ग ग्रीन बिन(पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	७५-७८	२६-२८	मध्य पहाड
२	सेमी लाइट लङ्ग (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	७०-७५	३०-३३	मध्य पहाड
३	पहेँलो सिमि (पञ्जीकरण मात्र)	२०७७ (२०२१)	कोसा: १०५ देखि ११० दाना: ८५ देखि ९०	कोसा: १७.३२ दाना: ३.६४	दोलखा जिल्ला लगायत आसपासका क्षेत्रहरु

६. घाँसे बाली

(क) जै

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाकने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	कामधेनु जै	२०६१ (२००४)	२०६	५१-७५	तराई र मध्य पहाड
२	नेत्र जै	२०६१ (२००४)	१९७	३२-९१	तराई र मध्य पहाड
३	गणेश	२०६९ (२०१२)	२१७	४८-५०	तराई देखि मध्य पहाड
४	पार्वती	२०६९ (२०१२)	२०७	६१-७०	तराई देखि उच्च पहाड
५	अमृतधारा	२०७२ (२०१५)	१८०-१९०	३६	तराईदेखि मध्य पहाड
६	नन्दिनी	२०७२ (२०१५)	१३९-१९०	३२-३८	तराई र भित्री मधेस
७	स्वान (पञ्जिकरण मात्र)	२०७३(२०१७)	१७०-१७५	३०-३५	समुन्द्र सतहबाट २००० मिटर उचाई सम्मको तराई ,मध्य र उच्च पहाड

(ख) सेतो क्लोभर

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाकने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	प्याउली सेतो क्लोभर	२०६९ (२०१२)	२२२	३०-४५	मध्य पहाड देखि उच्च पहाड

(ग) बर्सिम

क्र. सं	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाकने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	बर्सिम ग्रीन गोल्ड	२०७२ (२०१५)	२७६-२८४	७२-७८	तराई र भित्री मधेस
२	मेसकाभी(पञ्जिकरण मात्र)	२०७३(२०१७)	१६०-१७०	७५-८५	समुन्द्र सतहबाट १२०० मिटर उचाई सम्मको तराई र मध्य पहाड

(घ) राईघाँस

क्र. सं	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाकने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	धुन्चे राईघाँस	२०७२ (२०१५)	२७६-२८४	३०-४०	मध्य तथा उच्च पहाड

(ड) टियोसेन्टी

क्र. सं	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	मकैचरी१	२०७३(२०१७)	११५-१२५	३५-४५	समुन्द्र सतहबाट १५०० मिटर उचाई सम्मको तराई र मध्य पहाड

(च) कमन भेच

क्र. सं	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे. टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	कुटिल कोसा १	२०७३(२०१७)	१६३-१७०	३५-४०	समुन्द्र सतहबाट २००० मिटर उचाई सम्मको तराई मध्य र उच्च पहाड

(छ) स्टाईलो

क्र. सं	बालीको जात	सिफारिस वर्ष			सिफारिस क्षेत्र
१	पाल्या स्टाईलो	२०७३(२०१७)	११५-१२५	७२-८०	समुन्द्र सतहबाट १६०० मिटर उचाई सम्मको तराई र मध्य पहाड

(ज) कक्सफुट

क्र. सं	बालीको जात	सिफारिस वर्ष			सिफारिस क्षेत्र
१	रसुवा कक्सफुट	२०७३(२०१७)	२९६-३००	३०-४०	समुन्द्र सतहबाट १२०० देखी ४००० मिटर उचाई सम्मको मध्य पहाड र उच्च पहाड

(झ) नेपियर

क्र. सं	बालीको जात	सिफारिस वर्ष			सिफारिस क्षेत्र
१	हात्ती घाँस१	२०७३ (२०१७)	१२०-१३०	६०-८०	समुन्द्र सतहबाट १५०० मिटर उचाई सम्मको तराई र मध्य पहाड

(ञ)सेटारिया

क्र. सं	बालीको जात	सिफारिस वर्ष			सिफारिस क्षेत्र
१	खुमल बन्सो	२०७३(२०१७)	१२०-१३०	६०-८०	समुन्द्र सतहबाट २००० मिटर उचाई सम्मको तराई मध्य र उच्च पहाड

७. फलफूल बाली

(क) कागती

क्र. सं	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	फल शुरु हुने समय	उत्पादन	सिफारिस क्षेत्र
१	सुन कागती १	२०७२ (२०१५)	३ वर्षमा फल्छ	३४.५	तराई र भित्री मधेस तथा मध्य पहाडको खोच वेशीको पानी नजम्ने क्षेत्र
२	सुन कागती २	२०७२ (२०१५)	३ वर्षमा फल्छ	२६.९	तराई र भित्री मधेस तथा मध्य पहाडको खोच वेशीको पानी नजम्ने क्षेत्र
३	तेह्रथुम स्थानिय	२०७५ (२०१८)		१५	पूर्वी पहाडको १००० देखि १६०० मिटर सम्मको तुसारो नपर्ने क्षेत्र

(ख) सुन्तला

क्र. सं	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	फल शुरु हुने समय	उत्पादन	सिफारिस क्षेत्र
१	खोकु स्थानीय (दर्ता)	२०७५ (२०१८)		१६-२४	पूर्वी पहाडको १००० देखि १६०० मिटर सम्मको तुसारो नपर्ने क्षेत्र

७१

(ग) केरा

क्र. सं	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	फल लिने समय	उत्पादन	सिफारिस क्षेत्र
१	जि ९(पञ्जीकरण मात्र)	२०७६(२०१९)	१५ - १६ महिना	५०-५५	समुद्र सतहदेखि ७०० मिटर सम्मको उचाइको तराई र नदी किनार
२	विलियम हाइब्रिड (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६(२०१९)	१४ - १५ महिना	४०-५०	समुद्र सतहदेखि ७०० मिटर सम्मको उचाइको तराई र नदी किनार
३	मालभोग स्थानीय (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६(२०१९)	१४ महिना	१५-२०	समुद्र सतहदेखि १२०० मिटर सम्मको उचाइको तराई, नदी किनार र होचा पहाडी उपत्यकासम्म

द. कन्दमूल बाली

(क) सखरखण्ड

क्र. सं	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने समय	उत्पादन	सिफारिस क्षेत्र
१	सुन्तले सखरखण्ड १	२०७६(२०१९)	१३०-१५०	१२.९१	तराई, भित्री मधेस र मध्य पहाड
२	सुन्तले सखरखण्ड २	२०७६(२०१९)	१३०-१५०	२०.८	तराई, भित्री मधेस र मध्य पहाड

(स्रोत: बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र, हरिहरभवन, ललितपुर, २०७८)